

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

Curtea Europeană a Drepturilor Omului

Ghid privind art. 7 din Convenția europeană a drepturilor omului

---

Nicio pedeapsă fără lege: principiul că numai legea poate să definească o infracțiune și să prescrie o pedeapsă

Actualizat la 28 februarie 2025

Întocmit de Grefă. Nu obligă Curtea.

Invităm editorii sau organizațiile care doresc să traducă și/sau să reproducă integral sau parțial acest raport, în format tipărit sau electronic, să completeze formularul de contact *request to reproduce or republish a translation* [cerere de reproducere sau republicare a traducerii] pentru a se informa cu privire la procedura de autorizare.

Pentru informații referitoare la traducerea ghidurilor privind jurisprudența, vă rugăm consultați lista *Traduceri în curs*.

Textul original al acestui ghid este redactat în limba franceză. Este actualizat periodic, data cea mai recentă fiind 28 februarie 2025. Acesta poate suferi modificări de formă.

Ghidurile privind jurisprudența pot fi descărcate de la adresa *https://ks.echr.coe.int*. Pentru informații actualizate despre publicații, vă rugăm să vizitați contul de X al Curții *https://x.com/ECHR_CEDH*.

Prezenta traducere este publicată cu acordul Consiliului Europei și al Curții Europene a Drepturilor Omului și reprezintă responsabilitatea exclusivă a Institutului European din România

© Consiliul Europei/Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 2025

Cuprins

În atenția cititorilor 4

I. Introducere 5

II. Domeniu de aplicare 6

A. Noțiunea de „constatare a vinovăției” 6
B. Noțiunea de „infracțiune” 6
C. Noțiunea de „drept” 7
D. Noțiunea de „pedeapsă” 7
1. Considerații generale 7
2. Distincția între drept material penal și drept procedural 10
3. Trebuie făcută o distincție între „pedeapsă” și „executarea” sa 11
4. Legături cu alte dispoziții ale Convenției și ale Protocoalelor la aceasta 12

III. Principiul că numai legea poate să definească o infracțiune și să prescrie o pedeapsă 13

A. Accesibilitatea 14
B. Previzibilitatea 14
1. Considerații generale 14
2. Interpretarea judiciară: clarificarea normelor juridice 16
3. Cazul special al succesiunii statului 18
4. Cazul special al jurisdicției penale universale a statului și legislația națională aplicabilă 19

IV. Principiul neretroactivității legislației penale 20

A. Considerații generale 20
B. Infracțiunile în formă continuată 21
C. Recidivarea 22

V. Principiul aplicării retroactive a legii penale mai favorabile 23

VI. Art. 7 § 2: principiile generale de drept recunoscute de națiunile civilizate 25

VII. Măsuri indicate de Curte în cauze privind încălcarea art. 7 din Convenție 26

Lista cauzelor citate 27

În atenția cititorilor

Prezentul ghid face parte din seria Ghiduri privind jurisprudența, publicată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului (denumită în continuare „Curtea”, „Curtea Europeană” sau „Curtea de la Strasbourg”), cu scopul de a informa practicienii din domeniul dreptului cu privire la hotărârile și deciziile fundamentale pronunțate de aceasta. Prezentul ghid analizează și rezumă jurisprudența în temeiul art. 7 din Convenția europeană a drepturilor omului (denumită în continuare „Convenția” sau „Convenția europeană”). Cititorii vor găsi aici principiile-cheie dezvoltate în acest domeniu și precedentele relevante.

Jurisprudența citată a fost selectată dintre hotărârile și deciziile de referință, importante și/sau recente.*

Hotărârile și deciziile Curții nu numai că soluționează cauzele cu care a fost sesizată, ci servesc, de asemenea, în sens mai larg, pentru a clarifica, proteja și dezvolta normele Convenției; astfel, acestea contribuie la respectarea de către state a angajamentelor pe care și le-au asumat în calitate de părți contractante [*Irlanda împotriva Regatului Unit*, pct. 154, 18 ianuarie 1978, seria A nr. 25 și, mai recent, *Jeronovičs împotriva Letoniei* (MC), nr. 44898/10, pct. 109, CEDO 2016].

Sistemul instituit de Convenție are ca finalitate să soluționeze, în interesul general, probleme care țin de ordinea publică, ridicând standardele de protecție a drepturilor omului și extinzând jurisprudența din acest domeniu la întreaga comunitate a statelor care sunt părți la Convenție [*Konstantin Markin împotriva Rusiei* (MC), pct. 89, nr. 30078/06, CEDO 2012]. Astfel, Curtea a subliniat rolul Convenției ca „instrument constituțional al ordinii publice europene” în domeniul drepturilor omului [*Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi împotriva Irlandei* (MC), nr. 45036/98, pct. 156, CEDO 2005-VI, și mai recent, *N.D. și N.T. împotriva Spaniei* (MC), nr. 8675/15 și 8697/15, pct. 110, 13 februarie 2020].

Protocolul nr. 15 la Convenție a introdus recent principiul subsidiarității în preambulul Convenției. Acest principiu „impune o răspundere comună a statelor părți și a Curții” în ceea ce privește protecția drepturilor omului, iar autoritățile și instanțele naționale trebuie să interpreteze și să aplice dreptul național într-un mod care să asigure efectul deplin al drepturilor și libertăților definite în Convenție și în protocoalele la aceasta [*Grzęda împotriva Poloniei* (MC), pct. 324].

Prezentul ghid include trimiteri la cuvintele-cheie din fiecare articol citat din Convenție sau din protocoalele sale adiționale. Problemele juridice abordate în fiecare cauză sunt sintetizate într-o *Listă de cuvinte-cheie*, care provin dintr-un tezaur cuprinzând termeni extrași (în cea mai mare parte) direct din textul Convenției și din protocoalele sale.

Baza de date HUDOC a jurisprudenței Curții permite căutarea după cuvinte-cheie. Căutarea după aceste cuvinte-cheie vă permite să găsiți un grup de documente cu un conținut juridic similar (motivarea și concluziile Curții din fiecare cauză sunt rezumate prin cuvinte-cheie). Cuvintele-cheie pentru fiecare cauză sunt disponibile în Fișa detaliată a cauzelor, în baza de date HUDOC. Pentru mai multe informații privind baza de date HUDOC și cuvintele-cheie, consultați *Manualul de utilizare a HUDOC*.

* Jurisprudența citată poate fi în una sau în ambele limbi oficiale (engleză și franceză) ale Curții și ale Comisiei Europene a Drepturilor Omului. Dacă nu se specifică altfel, trimiterea este la o hotărâre pe fond, pronunțată de o Cameră a Curții. Abrevierea „(dec.)” arată că este vorba despre o decizie a Curții, iar „(MC)” că respectiva cauză a fost examinată de Marea Cameră. Hotărârile pronunțate de o Cameră, care nu sunt definitive la data publicării prezentei actualizări, sunt marcate cu un asterisc (*).

I. Introducere

Art. 7 din Convenție– Nicio pedeapsă fără lege

„1. Nimeni nu poate fi condamnat pentru o acțiune sau o omisiune care, în momentul în care a fost săvârșită, nu constituia o infracțiune, potrivit dreptului național și internațional. De asemenea, nu se poate aplica o pedeapsă mai severă decât aceea care era aplicabilă în momentul săvârșirii infracțiunii.

2. Prezentul articol nu va aduce atingere judecării și pedepsirii unei persoane vinovate de o acțiune sau de o omisiune care, în momentul săvârșirii sale, era considerată infracțiune potrivit principiilor generale de drept recunoscute de națiunile civilizate."

Cuvinte-cheie HUDOC

Nullum crimen sine lege (7-1) – *Nulla poena sine lege* (7-1) – Condamnare (7-1) – Pedeapsă mai severă (7-1) – Infracțiune (7-1) – Momentul săvârșirii actului sau a omisiunii (7-1) – Retroactivitate (7-1) – Faptă penală (7-2) – Principii generale de drept recunoscute de națiunile civilizate (7-2)

1. Garanția consacrată în art. 7, care este un element esențial al statului de drept, ocupă un loc important în sistemul de protecție al Convenției, astfel cum se subliniază prin faptul că nu se permite nicio derogare de la aceasta în temeiul art. 15 în caz de război sau de alt pericol public. Aceasta trebuie interpretată și aplicată, astfel cum rezultă din obiectul și scopul ei, astfel încât să ofere garanții eficiente împotriva urmăririi penale, condamnării și pedepsirii arbitrare [*S.W. împotriva Regatului Unit*, 1995, pct. 34; *C.R. împotriva Regatului Unit*, 1995, pct. 32; *Del Río Prada împotriva Spaniei* (MC), 2013, pct. 77; *Vasiliauskas împotriva Lituaniei* (MC), 2015, pct. 153].

2. Art. 7 din Convenție nu se mărginește la interdicția de a aplica retroactiv legea penală în dezavantajul acuzatului. Acesta consacră, mai general, principiul că numai legea poate să definească o infracțiune și să prescrie o pedeapsă (*nullum crimen, nulla poena sine lege*) și cel că legea penală nu trebuie interpretată în mod extensiv în defavoarea inculpatului, de exemplu prin analogie (*ibid.*, pct. 154; *Kokkinakis împotriva Greciei*, 1993, pct. 52).

II. Domeniu de aplicare

A. Noțiunea de „constatare a vinovăției”

3. Art. 7 se aplică doar atunci când persoana a fost „găsită vinovată” de săvârșirea unei infracțiuni. Acesta nu se referă la simple urmăriri penale în curs, de exemplu (*Lukanov împotriva Bulgariei*, decizia Comisiei din 1995), sau la decizia de a extrăda o persoană (*X împotriva Țărilor de Jos*, decizia Comisiei din 1976). În vederea aplicării Convenției, nu poate exista o „condamnare” decât dacă s-a stabilit în conformitate cu legea că a existat o infracțiune (*Varvara împotriva Italiei*, 2013, pct. 69).

4. Logica „pedepsei“ și a „pedepsirii“ și noțiunile de „vinovat” și, respectiv, de „*personne coupable*” (în versiunea în limba franceză) susțin o interpretare a art. 7 care prevede, pentru a pedepsi, stabilirea răspunderii de către instanțele naționale astfel încât infracțiunea să poată fi atribuită și autorul acesteia să poată fi pedepsit [*Varvara împotriva Italiei*, 2013, pct. 71; a se vedea, de asemenea, în ceea ce privește cerința de *mens rea* a autorului infracțiunii, *Sud Fondi srl și alții împotriva Italiei*, 2009, pct. 116, și *G.I.E.M. S.R.L. și alții împotriva Italiei* (fond) (MC), 2018, pct. 241-242 și 246].

5. Hotărârea în cauza *G.I.E.M. S.R.L. și alții împotriva Italiei* (fond) (MC), 2018, pct. 251, a precizat că art. 7 se opune ca o sancțiune de natură penală să fie aplicată unei persoane fără ca, în prealabil, să-i fie stabilită și declarată răspunderea penală. Cu toate acestea, nu este obligatoriu ca declararea răspunderii penale să se facă într-o hotărâre penală de condamnare formală a inculpatului (*ibidem*, pct. 252). În acest sens, aplicabilitatea acestei prevederi nu are ca efect să impună „atribuirea unui caracter penal” de către state unor proceduri pe care, în exercitarea puterii lor discreționare, nu le-au clasificat ca fiind strict de drept penal (*ibidem*, pct. 253). Eliminând astfel necesitatea unei proceduri penale *stricto sensu* în *G.I.E.M. S.R.L. și alții împotriva Italiei* (fond) (MC), 2018, Curtea a analizat dacă a existat cel puțin o declarație formală privind răspunderea penală anterior aplicării sancțiunii penale. Unul dintre reclamanți a fost trimis în judecată pentru lotizare ilegală, dar nu a fost condamnat ca urmare a intervenției prescripției. S-au confiscat totuși integral terenurile lotizate ilegal. Deoarece instanțele naționale au constatat că au fost întrunite toate elementele infracțiunii de lotizare ilegală, deși au dispus încetarea procesului penal doar ca urmare a intervenției prescripției, Curtea a concluzionat că a existat o „condamnare” în sensul art. 7, astfel încât nu a fost încălcată această prevedere în cazul reclamantului (*ibidem*, pct. 258-261). Cu privire la companiile reclamantului (entități juridice cu personalitate juridică distinctă de cea a directorilor sau a acționarilor), în măsura în care nu au fost urmărite penal ca atare și nu au fost părți în acțiunea penală, acestea nu ar fi putut face obiectul unei astfel de declarații privind răspunderea penală, astfel încât confiscarea proprietății lor a fost incompatibilă cu art. 7 (*ibidem*, pct. 257 și 265-274).

B. Noțiunea de „infracțiune”

6. Noțiunea de „infracțiune” („*infraction*” în versiunea în limba franceză) are un sens autonom, ca și „acuzație în materie penală” în art. 6 din Convenție[1]. Cele trei criterii stabilite în cauza *Engel și alții împotriva Țărilor de Jos*, 1976, pct. 82 [reiterate în *Jussila împotriva Finlandei* (MC), 2006, pct. 30] pentru a califica o acuzație drept „penală“ în sensul art. 6 trebuie aplicate și în privința art. 7 [*Brown împotriva Regatului Unit* (dec.), 1998; *Société Oxygène Plus împotriva Franței* (dec.), 2016, pct. 43; *Žaja împotriva Croației*, 2016, pct. 86]:

- încadrarea în legea națională;
- natura însăși a infracțiunii [criteriul cel mai important, a se vedea *Jussila împotriva Finlandei* (MC), 2006, pct. 38];

1. Pentru domeniul de aplicare al art. 6 (latura penală) și noțiunea de „acuzație în materie penală”, a se vedea *Ghid privind art. 6 (latura penală)*, disponibil pe site-ul Curții (*www.echr.coe.int* – Jurisprudența).

- nivelul de gravitate a pedepsei pe care persoana în cauză riscă să o suporte.

7. Aplicând aceste criterii, Curtea a considerat că o infracțiune contra ordinii și disciplinei militare nu intră în sfera „penală“ nici în sensul art. 6 și nici în sensul art. 7 [*Çelikateş și alții împotriva Turciei* (dec.), 2000]. Situația este valabilă și în cazul concedierilor și al restricțiilor privind angajarea foștilor agenți KGB [*Sidabras și Džiautas împotriva Lituaniei* (dec.), 2003], al abaterii disciplinare săvârșite de un student în incinta universității [*Monaco împotriva Italiei* (dec.), 2015, pct. 40 și 68-69] și al procedurii de punere sub acuzare îndreptată împotriva Președintelui Republicii pentru încălcări grave ale Constituției [*Paksas împotriva Lituaniei* (MC), 2011, pct. 64-69]. În absența unei „infracțiuni”, Curtea a constatat că plângerea era incompatibilă *ratione materiae* cu dispozițiile Convenției invocate.

C. Noțiunea de „drept”

8. Noțiunea de „drept” („*droit*” în versiunea în limba franceză) așa cum este folosită la art. 7 se corelează cu cea prevăzut în alte articole din Convenție, acoperind atât legislația, cât și jurisprudența interne și implică cerințe de calitate, mai cu seamă accesibilitatea și previzibilitatea [*Del Río Prada împotriva Spaniei* (MC), 2013, pct. 91; *S.W. împotriva Regatului Unit*, 1995, pct. 35]. Aceasta include în mod evident nu doar legiferarea (*ibidem*, pct. 36 și 41-43; *Norman împotriva Regatului Unit*, 2021, pct. 62-66, privind infracțiunile de drept cutumiar), dar și legislația și promulgarea la nivelul infralegislativ de reglementare [un regulament de organizare și funcționare a unui penitenciar în *Kafkaris împotriva Ciprului* (MC), 2008, pct. 145-146], precum și cutume constituționale necodificate [*Aviz consultativ privind folosirea „referinței generale” sau a tehnicii „legislației prin referire” în definiția unei infracțiuni și standardele comparației dintre legislația penală în vigoare la data comiterii infracțiunii și legislația penală modificată*,(MC), 2020, pct. 69]. Art. 7 nu impune ca o infracțiune să aibă un temei juridic (*Norman împotriva Regatului Unit*, 2021, pct. 62). Curtea trebuie să ia în considerare dreptul intern „în ansamblu” și modul în care acesta era aplicat la vremea respectivă [*Kafkaris împotriva Ciprului*, pct. 145; *Del Río Prada împotriva Spaniei* (MC), 2013, pct. 90].

9. Pe de altă parte, practica statului incompatibilă cu normele legii scrise în vigoare și care golea de substanță legislația pe care se presupunea că se întemeiază nu putea fi considerată ca fiind „drept” în înțelesul art. 7 [practica politicii de frontieră a Republicii Democrate Germane (RDG) cu flagrantă încălcare a propriului sistem juridic și a drepturilor fundamentale, în *Streletz, Kessler și Krenz împotriva Germaniei* (MC), 2001, pct. 67-87; de asemenea, practica eliminării opozanților regimului comunist prin intermediul pedepselor cu moartea aplicate în urma proceselor desfășurate cu încălcarea flagrantă a legislației și a constituției fostei Cehoslovacii, în *Polednová împotriva Republicii Cehe* (dec.), 2011].

10. Noțiunea de „drept internațional” expusă la art. 7 § 1 face trimitere la tratatele internaționale ratificate de statul respectiv [*Streletz, Kessler și Krenz împotriva Germaniei* (MC), 2001, pct. 90-106], precum și la dreptul cutumiar internațional [pentru legi și cutume de război internaționale, a se vedea *Kononov împotriva Letoniei* (MC), 2010, pct. 186, 213, 227, 237 și 244; cu privire la noțiunea de „crime împotriva umanității”, a se vedea *Korbely împotriva Ungariei* (MC), 2008, pct. 78-85; și pentru noțiunea de „genocid” a se vedea *Vasiliauskas împotriva Lituaniei* (MC), 2015, pct. 171-175 și 178], chiar dacă legislația respectivă nu a fost niciodată publicată [*Kononov împotriva Letoniei* (MC), 2010, pct. 237].

D. Noțiunea de „pedeapsă”

1. Considerații generale

11. Noțiunea de „pedeapsă” expusă la art. 7 § 1 din Convenție este totodată autonomă ca amploare *G.I.E.M. S.R.L. și alții împotriva Italiei* (fond) (MC), 2018, pct. 210. Pentru a asigura eficiența protecției acordate în temeiul acestui articol, Curtea trebuie să fie liberă să treacă dincolo de aparențe și să

aprecieze autonom dacă o anumită măsură este, în esență, o „pedeapsă” în sensul art. 7 § 1. Punctul de plecare în orice evaluare a existenței unei „pedepse” este să se aprecieze dacă măsura în cauză este impusă în urma condamnării pentru o „infracțiune”. Totuși, acest criteriu este doar unul dintre criteriile relevante; absența unei condamnări de către instanțele penale nu este suficientă pentru a exclude existența „pedepsei” în sensul art. 7 [*G.I.E.M. S.R.L). și alții împotriva Italiei* (fond) (MC), 2018, pct. 215-219].

12. Alți factori ar putea fi considerați relevanți în această privință: natura și scopul măsurii în cauză (în special scopul său punitiv), încadrarea sa în temeiul dreptului național, procedurile implicate în adoptarea și aplicarea sa și nivelul său de severitate [*G.I.E.M. S.R.L. și alții împotriva Italiei* (fond) (MC), 2018, pct. 211; *Welch împotriva Regatului Unit*, 1995, pct. 28; *Del Río Prada împotriva Spaniei* (MC), 2013, pct. 82; *Galan împotriva Italiei* (dec.), 2021, pct.70 și 85-96]. Totuși, severitatea măsurii nu este decisivă în sine, întrucât numeroase măsuri preventive dar fără caracter penal pot avea un efect substanțial asupra persoanei în cauză [*Del Río Prada împotriva Spaniei* (MC), 2013, pct. 82; *Van der Velden împotriva Țărilor de Jos* (dec.), 2006].

13. Condițiile specifice de executare a măsurii respective pot fi relevante în special pentru natură și scop, ca și pentru severitatea acestei măsuri și, prin urmare, pentru a evalua dacă măsura poate fi încadrată drept o pedeapsă în sensul art. 7 § 1 [*Ilnseher împotriva Germaniei* (MC), 2018, pct. 204]. În unele cauze, în special dacă legislația națională nu califică o măsură drept o pedeapsă și dacă scopul său este terapeutic, o schimbare substanțială, în special în condițiile executării măsurii, poate retrage calificarea inițială a măsurii drept pedeapsă în sensul art. 7 din Convenție, chiar dacă măsura este aplicată pe baza aceluiași mandat de executare a pedepsei sau a măsurii privative de libertate (*ibidem*, pct. 206). Curtea a precizat că unele dintre criteriile folosite pentru a stabili dacă o măsură reprezintă, în esență, o pedeapsă sunt „statice” (de exemplu, criteriul dacă măsura respectivă a fost impusă în urma condamnării pentru o infracțiune), iar unele sunt „dinamice” (și, prin urmare, susceptibile să se schimbe în timp, de exemplu natura și scopul măsurii și nivelul său de severitate) (*ibidem*, pct. 208).

14. În aplicarea acestor criterii, Curtea a identificat, în special, următoarele măsuri drept „pedepse“:

- un ordin de confiscare a produsului unei infracțiuni în urma unei condamnări, în vederea scopului punitiv, în plus față de natura sa preventivă și reparatorie (*Welch împotriva Regatului Unit*, 1995, pct. 29-35, privind confiscarea produsului traficului de droguri în care judecătorul poate lua în considerare nivelul de vinovăție a acuzatului în stabilirea cuantumului și ordinul de confiscare se poate executa prin privare de libertate pentru neplată);
- lipsirea de libertate în caz de neplată, menită să garanteze plata unei amenzi prin aplicarea împotriva persoanei debitorului care nu a demonstrat că este insolvabil (*Jamil împotriva Franței*, 1995, pct. 32);
- o amendă administrativă aplicată în domeniul urbanismului echivalentă cu 100% din valoarea lucrării construite abuziv, amendă al cărei scop era atât preventiv, cât și represiv [*Valico SLR împotriva Italiei* (dec.), 2006] și o amendă administrativă aplicată pentru manipularea pieței contrară legii bursei de valori (*Georgouleas și Nestoras împotriva Greciei*, 2020, pct. 33-43);
- confiscarea unor terenuri pe motivul construirii abuzive dispusă de instanța penală ca urmare a unei achitări, vizând în principal a preveni repetarea încălcării legii și reprezentând, prin urmare, o măsură preventivă și represivă [*Sud Fondi srl și alții împotriva Italiei* (dec.), 2007; *Varvara împotriva Italiei*, 2013, pct. 22 și 51] și confiscarea unor terenuri pentru ridicarea ilegală de situri pronunțată de instanța penală în urma deciziei de încetare a procesului penal ca urmare a intervenției prescripției ori în lipsa oricărei participări în procesul penal [*G.I.E.M. S.R.L). și alții împotriva Italiei* (fond) (MC), 2018, pct. 212-233);
- arestarea preventivă dispusă de o instanță de judecată ca urmare a unei condamnări pentru infracțiuni grave, având în vedere natura sa în același timp preventivă și represivă, regimul

executării acesteia într-un penitenciar obișnuit, precum și durata sa nelimitată (*M. împotriva Germaniei*, 2009, pct. 123-133; *Jendrowiak împotriva Germaniei*, 2011, pct. 47; *Glien împotriva Germaniei*, 2013, pct. 120-130; *a contrario*, *Bergmann împotriva Germaniei*, 2016, pct. 153-182, privind arestarea preventivă a reclamantului în vederea tratamentului terapeutic într-un centru specializat);

- înlocuirea pedepsei cu închisoarea cu o expulzare asociată cu interzicerea șederii pe o durată de 10 ani (*Gurguchiani împotriva Spaniei*, 2009, pct. 40);
- pedeapsa accesorie a interzicerii permanente a exercitării profesiei pronunțată de instanța de judecată (*Gouarré Patte împotriva Andorrei*, 2016, pct. 30).

15. În schimb, următoarele au fost excluse din noțiunea de „pedeapsă“:

- măsurile preventive (inclusiv spitalizarea obligatorie) impuse pentru o persoană care nu răspunde penal (*Berland împotriva Franței*, 2015, pct. 39-47);
- arestarea preventivă dispusă de o instanță de judecată ca urmare a condamnării pentru infracțiuni grave, ale cărei condiții de executare au fost modificate substanțial potrivit noului cadru legislativ pentru a trata tulburarea psihică a deținutului (și anume într-un centru specializat în locul unui penitenciar obișnuit), astfel încât măsura a evoluat de-a lungul timpului și nu mai constituia o pedeapsă [*Ilnseher împotriva Germaniei* (MC), 2018, pct. 210-236];
- înregistrarea unei persoane în evidența judiciară sau a poliției cu autori de infracțiuni sexuale sau violente, având un scop preventiv și de descurajare [*Adamson împotriva Regatului Unit* (dec.), 1999; *Gardel împotriva Franței*, 2009, pct. 39-47];
- colectarea și păstrarea de către autorități a probelor de ADN de la persoanele condamnate [*Van der Velden împotriva Țărilor de Jos* (dec.), 2006];
- detenția cu scopul de a împiedica o persoană să desfășoare activități ilegale, dat fiind caracterul său preventiv [*Lawless împotriva Irlandei (nr. 3)*, 1961, pct. 19);
- interzicerea șederii (impusă pe lângă pedeapsa cu închisoarea) ca urmare a unei condamnări penale, interdicția fiind considerată echivalentă cu o măsură de ordine publică [*Renna împotriva Franței*, 1997, decizia Comisiei; a se vedea, *mutatis mutandis*, sub incidența laturii penale a art. 6 § 1, *Maaouia împotriva Franței* (MC), 2000, pct. 39];
- un ordin administrativ de expulzare sau de interzicere a șederii [*Vikulov și alții împotriva Letoniei* (dec.), 2004; *C.G. și alții împotriva Bulgariei* (dec.), 2007];
- transferul unei persoane condamnate într-o altă țară, în aplicarea Protocolului adițional la Convenția Consiliului Europei privind transferul persoanelor condamnate, măsură al cărei obiectiv este să favorizeze reintegrarea socială a persoanei în țara sa de origine [*Szabó împotriva Suediei* (dec.), 2006; *Giza împotriva Poloniei* (dec.), 2010, pct. 30, în ceea ce privește predarea unei persoane condamnate în baza Deciziei-cadru a UE privind mandatul european de arestare și procedurile de predare între statele membre];
- un ordin preventiv de confiscare a bunurilor bazat pe suspiciunea de apartenență la organizații de tip mafiot, ordin care nu era condiționat de o condamnare penală prealabilă (*Garofalo și alții împotriva Italiei*(dec.), 2025, pct. 80-82 și 99-141);
- supravegherea specială a poliției sau arestul la domiciliu al unei persoane periculoase cu scopul de a împiedica comiterea de infracțiuni [*Mucci împotriva Italiei*, decizia Comisiei din 1998; *Raimondo împotriva Italiei*, 1994, pct. 43, cu privire la aspectele penale de la art. 6 § 1);
- supravegherea administrativă în scop preventiv, după ce persoanele condamnate și-au executat pedeapsa, precum și restrângerea ulterioară a libertății de mișcare și obligația lor de a raporta (*Timofeyev și Postupkin împotriva Rusiei*, 2021, pct. 70-82);

- ordonanță de confiscare impusă în cadrul proceselor penale în ceea ce privește terți [*Yildirim împotriva Italiei* (dec.), 2003; *Bowler International Unit împotriva Franței*, 2009, pct. 65-68];
- confiscare a bunurilor considerate a avea origini ilicite, impusă la încheierea procesului penal împotriva reclamanților, în pofida achitării acestora de acuzațiile de spălarea banilor (*Balsamo împotriva San Marino*, 2019, pct. 60-65);
- reținere a activelor provenite din infracțiuni în urma condamnării, dispusă într-o procedură separată, și considerată ca fiind compatibilă cu reținerea civilă *in rem* [*Ulemek împotriva Serbiei* (dec.), 2021, pct. 46-57];
- revocarea mandatului parlamentar al unui deputat și declararea neeligibilității sale ca urmare a dizolvării unui partid politic [*Sobacı împotriva Turciei* (dec.), 2007);
- descalificare de la a candida în alegeri și îndepărtare din funcția aleasă (Parlament) din cauza unei condamnări penale definitive pentru corupție [*Galan împotriva Italiei* (dec.), 2021, pct. 70-97];
- punere sub acuzare și declarare ca neeligibil împotriva Președintelui ca urmare a procedurii de punere sub acuzare pentru încălcări grave ale Constituției [*Paksas împotriva Lituaniei* (MC), 2011, pct. 65-68];
- suspendarea drepturilor de pensie ale unui funcționar public în urma unei proceduri disciplinare [*Haioun împotriva Franței* (dec.), 2004];
- trei weekenduri de izolare în penitenciar (*A. împotriva Spaniei*, decizia Comisiei din 13 octombrie 1986; *Payet împotriva Franței*, 2011, pct. 94-100, din perspectiva laturii penale a art. 6);
- izolarea socială a unui deținut ca rezultat al faptului că reclamantul era singurul deținut din penitenciar, situație considerată de Curte ca o măsură extraordinară, încât nu era de așteptat în mod rezonabil ca un stat să prevadă în legislația sa detaliile regimului de aplicat în asemenea cazuri [*Öcalan împotriva Turciei (nr. 2)*, 2001, pct. 187];
- reevaluarea impozitului în urma pierderii unui regim fiscal preferențial, fără nicio penalitate în sarcina societății reclamante [*Société Oxygène Plus împotriva Franței* (dec.), 2016, pct. 40-51];
- revocarea licenței de a acționa ca lichidator în procedura insolvenței (*Rola împotriva Sloveniei*, 2019, pct. 60-66);
- suspendare disciplinară în context sporturilor profesioniste [*Platini împotriva Elveției* (dec.), 2020, pct. 44-49;
- ordonanță președințială de demolare pronunțată de o instanță penală având în vedere natura sa predominant restaurativă în temeiul legislației naționale [*Longo* (dec.), 2024, pct. 62-68].

2. Distincția între drept material penal și drept procedural

16. Curtea a specificat că normele privind retroactivitatea stabilite la art. 7 din Convenție se aplică doar dispozițiilor care definesc infracțiuni și sancționarea respectivă. În principiu, acestea nu se aplică legilor de procedură, a căror aplicare imediată, conform principiului *tempus regit actum* a fost considerată rezonabilă de către Curte [*Scoppola împotriva Italiei (nr. 2)* (MC), 2009, pct. 110, cu trimiterile la cauze referitoare la art. 6 din Convenție: a se vedea, de exemplu, normele în materie de declarații ale martorilor, descrise ca „norme de procedură“ în *Bosti împotriva Italiei* (dec.), 2014, pct. 55], sub rezerva lipsei caracterului arbitrar [*Morabito împotriva Italiei* (dec.), 2005]. Cu toate acestea, atunci când o dispoziție descrisă ca procedurală în dreptul intern are o influență asupra severității pedepsei care trebuie aplicată, Curtea consideră această dispoziție ca „drept penal material“, căreia i se aplică ultima frază din art. 7 § 1 [*Scoppola împotriva Italiei (nr.2)* (MC), 2009,

pct. 110-113, în baza unei dispoziții din Codul de procedură penală consacrată severității pedepsei care trebuie aplicată atunci când procesul s-a derulat conform procedurii simplificate].

17. În ceea ce privește, în special, prescripția, Curtea a considerat că art. 7 nu împiedică aplicarea imediată la procedurile în desfășurare a legilor care prelungesc termenele de prescripție, din moment ce faptele imputate nu s-au prescris niciodată (*Coëme și alții împotriva Belgiei*, 2000, pct. 149). Astfel, Curtea a stabilit că normele în materie de prescripție sunt legi de procedură, în măsura în care acestea nu definesc infracțiunile și pedepsele, și că pot fi interpretate ca impunând o simplă condiție prealabilă pentru examinarea cauzei [*Previti împotriva Italiei* (dec.), 2013, pct. 80-85; *Borcea împotriva României* (dec.), 2015, pct. 64; *Orlen Lietuva Ltd. împotriva Lituaniei,* 2019, pct. 97]. Totuși, Curtea a considerat că art. 7 exclude redeschiderea urmăririi penale după expirarea termenului de prescripție [*Antia și Khupenia împotriva Georgiei*, 2020, pct. 38-43; *Avizul consultativ privind aplicabilitate legislației de limitare a urmăririi penale, a condamnării și a pedepsirii în privința unei infracțiuni care reprezintă, pe fond, un act de tortură* (MC), 2022, pct. 77]. De asemenea, atunci când faptele penale pentru care persoana a fost condamnată sunt sancționate de dreptul internațional, aspectul termenului de prescriere aplicabil trebuie să fie soluționat având în vedere dreptul internațional relevant în vigoare la acel moment [*Kononov împotriva Letoniei* (MC), pct. 229-233, unde Curtea a constatat că dreptul internațional relevant în vigoare la momentul faptelor nu stabilea niciun termen de prescripție pentru crimele de război, considerând, prin urmare, că urmărirea penală îndreptată împotriva reclamantului nu fusese niciodată prescrisă; a se compara cu *Kolk și Kislîi împotriva Estoniei* (dec.), 2006, și *Penart împotriva Estoniei* (dec.), 2016, unde Curtea a afirmat că sunt imprescriptibile crimele împotriva umanității].

3. Trebuie făcută o distincție între „pedeapsă” și „executarea” sa

18. Curtea a făcut o distincție între măsurile care constituie o „pedeapsă” și măsurile în legătură cu „executarea” sau cu „punerea în aplicare” a pedepsei respective. În cazul în care natura și scopul unei măsuri se referă la reducerea unei pedepse sau la o schimbare în regimul liberării condiționate, această măsură nu face parte integrantă din „pedeapsă” în sensul art. 7 [pentru acordarea de reduceri de pedeapsă, a se vedea *Grava împotriva Italiei*, 2003, pct. 49; și *Kafkaris împotriva Ciprului* (MC), 2008, pct. 151; pentru modificarea legislativă a condițiilor liberării condiționate, a se vedea *Hogben împotriva Regatului Unit*, decizia Comisiei din 1986; și *Uttley împotriva Regatului Unit* (dec.), 2005; pentru diferențele dintre regimul liberării condiționate în diferite cauze ce privesc transferul persoanelor condamnate, a se vedea *Ciok Ciok împotriva Poloniei* (dec.), 2012, pct. 33-34]. Aspectele legate de politica punerii în libertate, de modalitatea punerii în aplicare și de motivare țin de competența statelor membre de a-și decide propria politică penală [*Kafkaris împotriva Ciprului* (MC), 2008, pct. 151]. Neaplicarea unei legi de amnistiere la o condamnare deja definitivă nu se încadrează la art. 7 [*Montcornet de Caumont împotriva Franței* (dec.), 2003].

19. Cu toate acestea, în practică, distincția dintre măsura care constituie o „pedeapsă” și cea care privește „executarea” unei pedepse nu este întotdeauna clară. Astfel, Curtea a admis că modul în care un regulament de organizare și funcționare a unui penitenciar referitor la modalitățile de executare a pedepselor a fost înțeles și aplicat în raport cu pedeapsa în cauză depășea simpla executare și privea, prin urmare, domeniul de aplicare a pedepsei [*Kafkaris împotriva Ciprului* (MC), 2008, pct. 148, cu privire la o pedeapsă cu detențiunea pe viață]. De asemenea, prelungirea arestării preventive de către instanțele competente cu aplicarea pedepselor, în temeiul unei legi intrate în vigoare după ce reclamantul a săvârșit infracțiunea, reprezintă o „pedeapsă suplimentară“ și nu privește, prin urmare, numai executarea pedepsei (*M. împotriva Germaniei*, 2009, pct. 135).

20. În această privință, Curtea a subliniat că termenul „impus”, folosit în a doua frază din art. 7 § 1, nu poate fi interpretat că exclude din respectiva dispoziție toate măsurile introduse după pronunțarea pedepsei [*Del Río Prada împotriva Spaniei* (MC), 2013, pct. 88]. În consecință, atunci când măsurile luate de legiuitor, de autoritățile administrative sau de instanțe ulterior pronunțării unei pedepse definitive sau în timpul executării acesteia duc la redefinirea sau la modificarea întinderii „pedepsei”

aplicate de către instanța care a pronunțat-o, măsurile în discuție trebuie să intre sub incidența interdicției retroactivității pedepselor, consacrată de art. 7 § 1 *in fine* din Convenție (*ibidem*, pct. 89). Pentru a se pronunța asupra chestiunii dacă o măsură luată în timpul executării unei pedepse vizează numai modalitățile de executare a acesteia sau, din contră, afectează și întinderea acesteia, Curtea trebuie să cerceteze în fiecare caz în parte ce anume implica, la vremea respectivă, în realitate în dreptul intern „pedeapsa" stabilită sau, cu alte cuvinte, care era natura intrinsecă a acesteia (*ibidem.*, pct. 90). De exemplu, Curtea a considerat aplicarea unei noi abordări a sistemului de reducere a pedepsei ca ducând la redefinirea duratei unei pedepse, în măsura în care această noua abordare avusese ca efect modificarea în defavoarea persoanei condamnate a duratei pedepsei aplicate (*ibidem.*, pct. 109-110 și 117, privind o pedeapsă de 30 de ani de închisoare care, prin efectul unei schimbări de jurisprudență, nu mai era susceptibilă de nicio reducere a pedepsei pentru munca efectuată în detenție). A se vedea, de asemenea, o cauză în care condamnări concurente pronunțate de diferite instanțe erau contopite într-o singură pedeapsă generală (*Koprivnikar împotriva Sloveniei*, 2017, pct. 50-52; *Arrozpide Sarasola și alții împotriva Spaniei*, 2018, pct. 122-123, în care este vorba și despre perioadele maxime de închisoare pentru condamnări contopite, inclusiv o cerere de contopire a pedepselor executate într-un alt stat membru al Uniunii Europene). Curtea a hotărât și că art. 7 era aplicabil în cazul în care o pedeapsă reductibilă a detențiunii pe viață, pronunțată într-un stat străin, era schimbată, la transferarea deținutului, într-o pedeapsă ireductibilă a detențiunii pe viață de autoritățile statului de executare (*Kupinskyy împotriva Ucrainei*, 2022, pct. 45-56).

4. Legături cu alte dispoziții ale Convenției și ale Protocoalelor la aceasta

21. Dincolo de legăturile evidente cu latura penală a art. 6 § 1 și cu noțiunea de „acuzație în materie penală" (a se vedea supra, pct. 6; *Bowler International Unit*, pct. 66-67; *Pantalon împotriva Croației,* 2020, pct. 28; *Galan împotriva Italiei* (dec.), 2021, pct. 71), descrierea „pedepsei" în sensul art. 7 din Convenție este, de asemenea, relevantă pentru a determina aplicabilitatea principiului *non bis in idem* consacrat la art. 4 din Protocolul nr. 7 [*Sergueï Zolotukhin împotriva Rusiei* (MC), 2009, pct. 52-57, în ceea ce privește noțiunea de „procedură penală"; *Timofeyev și Postupkin împotriva Rusiei*, 2021, pct. 86]. Noțiunea de „pedeapsă" nu poate avea accepții diferite conform dispozițiilor Convenției (*Göktan împotriva Franței*, 2002, pct. 48).

22. Întrucât Curtea a hotărât deja că procedura în cauză nu implica stabilirea unei „acuzații penale" în sensul art. 6, a constatat, pentru motive de consecvență în interpretarea Convenției în ansamblu, că măsurile în litigiu nu puteau fi considerate ca reprezentând o „pedeapsă" nici în sensul art. 7 din Convenție [a se vedea, de exemplu, *Gestur Jónsson și Ragnar Halldór Hall împotriva Islandei* (MC), 2020, pct. 112; pentru o abordare similară privind neaplicabilitatea art. 6 sub aspect penal în lumina unei concluzii prealabile cu privire la neaplicabilitatea art. 7, a se vedea *Timofeyev și Postupkin împotriva Rusiei*, 2021, pct. 92].

III. Principiul că numai legea poate să definească o infracțiune și să prescrie o pedeapsă

23. Art. 7 din Convenție impune existența temeiului juridic pentru a aplica o condamnare sau o pedeapsă. Sarcina Curții este aceea de a se asigura că, la momentul în care acuzatul a săvârșit fapta pentru care a fost trimis în judecată și condamnat, era în vigoare o dispoziție legală care pedepsea fapta și că pedeapsa aplicată nu depășește limitele stabilite de dispoziția respectivă [*Coëme şi alţii împotriva Belgiei*, 2000, pct. 145; *Del Río Prada împotriva Spaniei* (MC), 2013, pct. 80].

24. Dată fiind natura subsidiară a sistemului Convenției, Curtea nu are sarcina de a cerceta erori de fapt sau de drept prezumtiv comise de o instanță națională, decât dacă și în măsura în care acestea ar fi putut încălca drepturi și libertăți protejate prin Convenție [*Streletz, Kessler și Krenz împotriva Germaniei* (MC), 2001, pct. 49; *Vasiliauskas împotriva Lituaniei* (MC), 2015, pct. 160) și numai dacă evaluarea efectuată de instanțele naționale este în mod vădit arbitrară [*Kononov împotriva Letoniei* (MC), 2010, pct. 189]. Aceasta se aplică și atunci când dreptul intern face referire la norme ale dreptului internațional general ori la acorduri internaționale sau în cazul în care instanțele naționale aplică principii ale dreptului internațional (*Total S.A. și Vitol S.A. împotriva Franței*, 2023, pct. 57). Deși nu are competența de a se substitui instanțelor interne în aprecierea și în încadrarea juridică a faptelor sau de a se pronunța asupra răspunderii penale individuale a reclamantului [*ibidem*, pct. 187; *Rohlena împotriva Republicii Cehe* (MC), 2015, pct. 51], atribuția sa în privința art. 7 § 1 fiind să verifice dacă, la momentul respectiv, condamnarea reclamantului avea o bază legală, Curtea trebuie să se asigure de faptul că rezultatul la care au ajuns instanțele interne competente este în conformitate cu art. 7 din Convenție. A acorda Curții o putere mai redusă de control ar face ca art. 7 să fie lipsit de obiect [*ibidem*, pct. 52; *Kononov împotriva Letoniei* (MC), 2010, pct. 198; *Vasiliauskas împotriva Lituaniei* (MC), 2015, pct. 161].

25. De altfel, principiul legalității împiedică aplicarea unei pedepse mai grele inculpatului decât este prevăzut pentru infracțiunea pentru care a fost condamnat. Astfel, în conformitate cu art. 7, Curtea poate sancționa o eroare comisă de instanțele naționale în determinarea severității pedepsei pronunțate, luând în considerare pedeapsa aplicabilă persoanei în cauză în circumstanțele atenuante avute în vedere de aceste instanțe (*Gabarri Moreno împotriva Spaniei*, 2003, pct. 22-34). Aplicarea prin analogie a unei pedepse poate, de asemenea, duce la încălcarea principiului „*nulla poena sine lege*“ consacrat la art. 7 [*Başkaya and Okçuoğlu împotriva Turciei* (MC), 1999, pct. 42-43, privind pedeapsa cu închisoarea aplicată unui editor, în temeiul unei dispoziții aplicabile pentru redactorii-șefi].

26. Principiul legalității cere ca infracțiunile și pedepsele corespunzătoare să fie în mod clar definite de lege (a se vedea supra, pct. 7-9, cu privire la noțiunea de „drept”). Noțiunea de „drept” în sensul art. 7, precum în alte articole din Convenție (de exemplu, art. 8-11), implică cerințe de calitate, în special accesibilitatea și previzibilitatea [*G.I.E.M. S.R.L. și alții împotriva Italiei* (fond) (MC), 2018, pct. 242; *Cantoni împotriva Franței*, 1996, pct. 29; *Kafkaris împotriva Ciprului* (MC), 2008, pct. 140; *Del Río Prada împotriva Spaniei* (MC), 2013, pct. 91; *Perinçek împotriva Elveției* (MC), 2015, pct. 134]. Aceste condiții calitative trebuie îndeplinite atât pentru definiția infracțiunii (*Jorgic împotriva Germaniei*, 2007, pct. 103-114), cât și pentru pedeapsa pe care aceasta o implică sau pentru durata pedepsei [*Kafkaris împotriva Ciprului* (MC), 2008, pct. 150; *Camilleri v. Malta*, 2013, pct. 39-45, vizând previzibilitatea standardelor de pedepse aplicabile, care depinde mai degrabă cu totul de alegerea instanței de judecată competente de către procuror, decât de criterii stabilite de lege; *Porsenna împotriva Maltei* (dec.), 2019, pct. 25-30, privind amendamentele legislative introduse în hotărârea *Camilleri*, în sensul că decizia procurorului nu mai era obligatorie în instanță în stabilirea ierarhiei aplicabile de sancțiuni]. O „calitate a legii” necorespunzătoare privind definiția infracțiunii și pedeapsa aplicabilă constituie o încălcare a art. 7 din Convenție [*Kafkaris împotriva Ciprului* (MC), 2008, pct. 150 și 152].

A. Accesibilitatea

27. La nivelul accesibilității, Curtea verifică dacă „legea“ penală care a stat la baza condamnării în litigiu era suficient de accesibilă reclamantului, și anume dacă era publicată [în ceea ce privește accesibilitatea jurisprudenței interne care interpreta un articol din lege, a se vedea *Kokkinakis împotriva Greciei*, 1993, pct. 40; și *G. împotriva Franței*, 1995, pct. 25; în ceea ce privește accesibilitatea unui „decret”, a se vedea *Custers, Deveaux și Turk împotriva Danemarcei* (dec.), 2006, pct. 82). Atunci când condamnarea are ca unic temei un tratat internațional ratificat de statul pârât, Curtea poate verifica dacă tratatul internațional a fost transpus în legislația națională și dacă a făcut obiectul unei publicări oficiale [privitor la Convențiile de la Geneva, a se vedea *Korbely împotriva Ungariei* (MC), pct. 74-75]. Curtea poate, de asemenea, să examineze accesibilitatea definiției infracțiunii în litigiu având în vedere dreptul internațional cutumiar aplicabil [pentru o rezoluție a Adunării generale a Națiunilor Unite de condamnare a genocidului chiar înainte de intrarea în vigoare a Convenției din 1948 pentru prevenirea și reprimarea crimei de genocid, a se vedea *Vasiliauskas împotriva Lituaniei* (MC), pct. 167-168; pentru o examinare coroborată a accesibilității și a previzibilității definiției pentru crime de război în lumina legilor și a cutumelor internaționale ale războiului – care nu a făcut obiectul unei publicări oficiale –, a se vedea *Kononov împotriva Letoniei* (MC), pct. 234-239 și 244].

B. Previzibilitatea

1. Considerații generale

28. Orice persoană trebuie să cunoască din formularea dispoziției relevante și, la nevoie, cu ajutorul interpretării date de instanțe și după ce a beneficiat de consiliere juridică adecvată, pentru care fapte și/sau omisiuni va fi angajată răspunderea sa penală și pedeapsa care îi va fi aplicată pentru fapta și/sau omisiunea săvârșite [*Cantoni împotriva Franței*, 1996, pct. 29; *Kafkaris împotriva Ciprului* (MC), 2008, pct. 140; *Del Río Prada împotriva Spaniei* (MC), 2013, pct. 79]. Noțiunea de „consiliere adecvată” se referă la posibilitatea de a primi consiliere juridică [*Chauvy și alții împotriva Franței* (dec.), 2003; *Jorgic împotriva Germaniei*, 2007, pct. 113].

29. Prin urmare, în principiu, nu poate exista decât o singură „pedeapsă” în sensul art. 7 dacă un element de răspundere personală a fost stabilit în privința autorului infracțiunii. Există o legătură clară între gradul de previzibilitate al unei dispoziții de drept penal și răspunderea personală a infractorului. Astfel, art. 7 cere o legătură mentală care să dezvăluie un element de răspundere în comportamentul autorului real al infracțiunii dacă se aplică o pedeapsă [*G.I.E.M. S.R.L. și alții împotriva Italiei* (fond) (MC), 2018, pct. 242 și 246; *Yüksel Yalçınkaya împotriva Turciei* (MC), 2023, pct. 242]. Pot exista totuși anumite forme de răspundere obiectivă care funcționează prin intermediul prezumțiilor de răspundere, cu condiția ca acestea să respecte Convenția și în special art. 6 § 2 [*G.I.E.M. S.R.L. și alții împotriva Italiei* (fond) (MC), 2018, pct. 243].

30. Datorită naturii lor generale de acte normative, formularea acestora nu poate fi absolut exactă. Necesitatea de a evita o rigiditate excesivă și de a se adapta la schimbările de situație înseamnă că multe legi sunt în mod inevitabil formulate mai mult sau mai puțin imprecis, iar interpretarea și aplicarea acestor texte promulgate depind de practică (*Kokkinakis împotriva Greciei*, 1993, pct. 40, cu privire la definiția infracțiunii de „prozelitism“; *Cantoni împotriva Franței*, 1996, pct. 31, privind definiția juridică pentru „produs medicamentos“). Atunci când se folosește tehnica legislativă a stabilirii de categorii lasă adesea zone de umbră la frontierele definiției. Această umbră de îndoială privind cazurile limită nu face, în sine, ca o dispoziție să fie incompatibilă cu art. 7, în măsura în care aceasta se dovedește suficient de clară în cele mai multe cazuri (*ibidem*, § 32). În schimb, folosirea unor noțiuni și a unor criterii prea vagi în interpretarea unei dispoziții legislative poate face dispoziția în sine incompatibilă cu cerințele de claritate și de previzibilitate în ceea ce privește efectele (*Liivik împotriva Estoniei*, 2009, pct. 96-104). Faptul că ulterior legiuitorul a reformulat legea mai în amănunt

(de ex., ca urmare a transpunerii unei directive a UE) nu înseamnă în mod necesar că acel comportament nu era pedepsit până la acea dată (*Georgouleas și Nestoras împotriva Greciei*, 2020, pct. 66).

31. A folosi „referința generală" sau tehnica „legislației prin referire" în incriminarea faptelor sau a omisiunilor nu este în sine incompatibil cu cerințele art. 7, dispoziția care face referire și dispoziția la care se face referire, interpretate împreună, trebuie să permită persoanei în cauză să prevadă, dacă este cazul, cu ajutorul consilierii juridice adecvate, pentru ce comportament va fi făcut răspunzător penal [*Aviz consultativ privind folosirea „referinței generale" sau a tehnicii „legislației prin referire" în definiția unei infracțiuni și standardele comparației dintre legislația penală în vigoare la data comiterii infracțiunii și legislația penală modificată* (MC), 2020, pct. 74; *Sakaşvili împotriva Georgiei*, 2024, pct. 145-146]. Această cerință se aplică și situațiilor în care dispoziția la care se face referire are un rang ierarhic mai înalt în ordinea juridică în cauză sau un grad mai ridicat de abstracțiune decât dispoziția care face referire. Cea mai eficientă cale de a asigura claritatea și previzibilitatea este ca referința să fie explicită, iar dispoziția care face referință să prevadă elementele constitutive ale infracțiunii. În plus, dispozițiile la care se face referire pot să nu extindă sfera de aplicare a incriminării stabilite de dispoziția care face referire [*Aviz consultativ privind folosirea „referinței generale" sau a tehnicii „legislației prin referire" în definiția unei infracțiuni și standardele comparației dintre legislația penală în vigoare la data comiterii infracțiunii și legislația penală modificată* (MC), 2020, pct. 74].

32. Domeniul de aplicare a noțiunii de previzibilitate depinde în mare măsură de conținutul actului în discuție, de domeniul pe care este conceput să îl acopere și de numărul și statutul destinatarilor acestuia [*Kononov împotriva Letoniei* (MC), 2010, pct. 235; *Cantoni împotriva Franței*, 1996, pct. 35]. O lege poate totuși să îndeplinească cerința de previzibilitate chiar dacă persoana în cauză trebuie să obțină consilierea juridică adecvată pentru a evalua, într-o măsură rezonabilă în respectivele circumstanțe, consecințele pe care o acțiune le poate avea (*ibidem*). Acest lucru este adevărat în special în cazul persoanelor care desfășoară o activitate profesională, care sunt obișnuite cu obligația de a acționa cu un nivel ridicat de precauție atunci când își exercită profesia. Astfel, este de așteptat ca acestea să acorde o atenție specială evaluării riscurilor pe care le implică respectiva activitate [*ibidem*; *Pessino împotriva Franţei*, 2006, pct. 33; *Kononov împotriva Letoniei* (MC), 2010, pct. 235; *Aviz consultativ privind folosirea „referinței generale" sau a tehnicii „legislației prin referire" în definiția unei infracțiuni și standardele comparației dintre legislația penală în vigoare la data comiterii infracțiunii și legislația penală modificată* (MC), 2020, pct. 61 și 68, cu privire la politicienii de profesie sau la înalții funcționari]. De exemplu, Curtea a reținut că administratorul unui supermarket ar fi trebuit să aprecieze, cu ajutorul unei consilieri juridice adecvate, că exista un risc real de a fi urmărit penal pentru vânzarea ilegală de medicamente (*Cantoni împotriva Franței*, 1996, pct. 35). Curtea a ajuns la o concluzie similară pentru condamnările următoarelor persoane: directorii unei societăți de distribuție a țigaretelor, pentru tipărirea unei fraze neprevăzute de lege pe pachetele de țigarete [*Delbos și alții împotriva Franței* (dec.)]; directorul publicației unei societăți din domeniul audiovizual, pentru calomnierea publică a unui funcționar public, printr-o afirmație „stabilită înaintea difuzării către public" (*Radio France și alții împotriva Franței*, 2004, pct. 20); administratorul unei societăți care vindea suplimente alimentare, pentru comercializarea unui produs care conținea un aditiv interzis [*Ooms împotriva Franței* (dec.), 2009]; autorul și editura unei cărți pentru infracțiunea de calomnie [*Chauvy și alții împotriva Franței* (dec.), 2003, având în vedere statutul profesional al editurii, care ar fi putut atrage atenția autorului asupra riscului urmăririi penale]; un avocat pentru exercitarea fără autorizație a activității de intermediar în vederea adopției de copii [*Stoica împotriva Franței* (dec.), 2010, dat fiind statutul său de avocat specializat în dreptul familiei]; activiștii Greenpeace pentru intrarea ilegală într-o zonă de apărare militară din Groenlanda [*Custers, Deveaux și Turk împotriva Danemarcei* (dec.), 2006, pct. 95-96]; oameni politici cu poziții înalte în aparatul de stat din RDG, condamnați ca fiind autori intelectuali ai uciderii unor germani din Est care încercaseră să părăsească RDG între 1971 și 1989 trecând frontiera dintre cele două state germane [*Streletz, Kessler și Krenz împotriva Germaniei* (MC), pct. 78]; un grănicer al RDG, pentru uciderea unei persoane care încercase să treacă frontiera dintre cele două state germane în 1972, chiar dacă acesta îndeplinea ordinele

superiorilor săi [*K.-H.W. împotriva Germaniei* (MC), pct. 68-81]; și un comandant din armata sovietică, pentru conducerea unei unități de „partizani roșii" în cursul unei expediții de pedeapsă împotriva unor pretinși colaboratori din timpul celui de-al Doilea Război Mondial, dat fiind că riscurile ar fi trebuit evaluate cu o grijă deosebită [*Kononov împotriva Letoniei* (MC), 2010, pct. 235-239]. Cu privire la răspunderea penală individuală a soldaților simpli, Curtea a precizat că aceștia nu se pot conforma complet și orbește unor ordine care încalcă în mod flagrant nu numai legislația națională, ci și drepturile omului recunoscute la nivel internațional, mai ales dreptul la viață, valoarea supremă în ierarhia internațională a drepturilor omului [*ibidem*, pct. 236; *K.-H.W. împotriva Germaniei* (MC), 2001, pct. 75].

33. Previzibilitatea trebuie apreciată din unghiul persoanei condamnate (posibil după ce aceasta din urmă a beneficiat de asistență juridică) la momentul săvârșirii faptelor pentru care a fost condamnată [a se vedea, cu toate acestea, *Del Río Prada împotriva Spaniei* (MC), 2013, pct. 112 și 117, cu privire la previzibilitatea modificării domeniului de aplicare al sancțiunii aplicate la momentul condamnării reclamantei, adică *după* comiterea infracțiunilor].

34. Atunci când o condamnare se întemeiază numai pe dreptul internațional sau atunci când trimite la principiile de drept internațional, Curtea examinează previzibilitatea condamnării în lumina normelor din dreptul internațional aplicabile la momentul faptelor, inclusiv dreptul internațional al tratatelor [Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice în cazul RDG în *Streletz, Kessler și Krenz împotriva Germaniei* (MC), 2001, pct. 90-106; sau Convenția din 1948 pentru prevenirea și reprimarea crimei de genocid în cazul Germaniei în *Jorgic împotriva Germaniei*, 2007, pct. 106), și/sau dreptul cutumiar (a se vedea definiția pentru genocid dată de dreptul internațional cutumiar în 1953 în *Vasiliauskas împotriva Lituaniei* (MC), 2015, pct. 171-175; legi și cutume de război în 1944 în *Kononov împotriva Letoniei* (MC), 2010, pct. 205-227; dreptul internațional cutumiar de interzicere a utilizării gazului mușstar în conflictele internaționale în *Van Anraat împotriva Țărilor de Jos* (dec.), 2006, pct. 86-97].

2. Interpretarea judiciară: clarificarea normelor juridice

35. În orice sistem juridic, oricât de clar ar fi formulată o dispoziție legală, în mod inevitabil există un element de interpretare judiciară. Rolul de a judeca acordat instanțelor servește tocmai să îndepărteze asemenea îndoieli privind interpretarea care se mențin [*Kafkaris împotriva Cipr*ului (MC), 2008, pct. 141]. Evoluția progresivă a dreptului penal prin legiferarea judiciară este o parte bine stabilită și necesară a tradiției juridice a statelor părți la Convenție. Art. 7 din Convenție nu poate fi interpretat ca interzicând clarificarea progresivă a normelor privind răspunderea penală prin interpretarea judiciară a fiecărei cauze în parte, cu condiția ca rezultatul să fie concordant cu substanța infracțiunii și previzibil în mod rezonabil [*S.W. împotriva Regatului Unit*, 1995, pct. 36; *Streletz, Kessler și Krenz împotriva Germaniei* (MC), 2001, pct. 50; *Kononov împotriva Letoniei* (MC), 2010, pct. 185; *Norman împotriva Regatului Unit*, 2021, pct. 60 și 66]. Curtea a hotărât că aceasta se aplică și dezvoltării legislației naționale, precum și celei internaționale (*Milanković împotriva Croației*, 2022, pct. 59).

36. Previzibilitatea interpretării judiciare privește, în mod egal, elementele constitutive ale infracțiunii (*Pessino împotriva Franței*, 2006, pct. 35-36; *Dragotoniu Dragotoniu și Militaru-Pidhorni împotriva României*, 2007, pct. 43-47; și *Dallas împotriva Regatului Unit*, 2016, pct. 72-77) și pedeapsa aplicabilă [*Alimuçaj împotriva Albaniei*, 2012, pct. 154-162; *Del Río Prada împotriva Spaniei* (MC), 2013, pct. 111-117]. Atunci când Curtea concluzionează că lipsește previzibilitatea unei condamnări/infracțiuni, aceasta nu va mai examina dacă sancțiunea aplicată era în sine prevăzută de lege în sensul art. 7 (*Plechkov împotriva României*, 2014, pct. 75). Interpretarea aspectelor strict procedurale nu are nicio incidență asupra previzibilității infracțiunii și nu ridică, astfel, nicio problemă din perspectiva art. 7 (*Khodorkovskiy și Lebedev împotriva Rusiei*, 2013, pct. 788-790, privitor la o pretinsă piedică procedurală în calea acuzării).

37. Cu privire la compatibilitatea interpretării judiciare interne cu esența infracțiunii, Curtea trebuie să stabilească dacă această interpretare era conformă cu formularea dispoziției din legislația penală în cauză, așa cum a fost citită în contextul său, și dacă a fost nerezonabilă *Yüksel Yalçınkaya împotriva Turciei* [MC], 2023, pct. 255-268, în ceea ce privește infracțiunea de apartenență la o organizație teroristă armată; *Jorgic împotriva Germaniei*, 2007, pct. 104-108, în ceea ce privește infracțiunea de genocid; *Total S.A. și Vitol S.A. împotriva Franței*, 2023, pct. 58-71, în ceea ce privește infracțiunea de mituire a unor funcționari publici străini; *Jasuitis și Šimaitis împotriva Lituaniei*, 2023, pct. 119-140, în ceea ce privește infracțiunea de trafic de persoane]. Curtea a subliniat, de asemenea, că acest fapt nu este exclus din sfera de aplicare a legii penale pur și simplu deoarece constituie și o abatere disciplinară (*Norman împotriva Regatului Unit*, 2021, pct. 68).

38. În ceea ce privește caracterul previzibil în mod rezonabil al interpretării judiciare, Curtea trebuie să examineze dacă reclamantul putea prevedea în mod rezonabil la momentul faptelor, la nevoie cu ajutorul unui avocat, că risca să fie acuzat și condamnat pentru infracțiunea în cauză (*Jorgic împotriva Germaniei*, 2007, pct. 109-113; *Delga împotriva Franței*, 2024, pct. 65-72) și să i se aplice pedeapsa pentru această infracțiune. Curtea trebuie să verifice, în special, dacă interpretarea judiciară a legii penale se limitează la a urma o tendință vizibilă în evoluția jurisprudenței (*S.W. împotriva Regatului Unit,* 1995 și *C.R. împotriva Regatului Unit*, 1995, în ceea ce privește un viol și o tentativă de viol a doi bărbați asupra soțiilor lor, în care Curtea a reținut că natura înjositoare în esență a violului era atât de evidentă încât încadrarea penală dată de instanțele britanice trebuia să fie calificată drept previzibilă și conformă cu obiectivele fundamentale ale Convenției, „a cărei esență însăși este respectarea demnității și a libertății umane") sau dacă instanțele au adoptat o nouă abordare pe care reclamantul nu putea să o prevadă (*Pessino împotriva Franței*, 2006, pct. 36; *Dragotoniu și Militaru- Pidhorni împotriva României*, 2007, pct. 44; *Del Río Prada împotriva Spaniei*, pct. 111-117; a se vedea, a contrario, *Arrozpide Sarasola și alții împotriva Spaniei*, 2018, pct. 124-130, care a avut ca obiect o hotărâre izolată nesprijinită de nicio jurisprudență care putea să fi inspirat așteptări legitime reclamanților, urmată după câteva luni de o hotărâre de referință a plenului Curții Supreme de stabilire a problemei în litigiu). Pentru a evalua previzibilitatea unei interpretări judiciare, nu trebuie să se acorde o importanță determinantă absenței unor precedente comparabile (*K.A. și A.D. împotriva Belgiei*, 2005, pct. 55-58, privind anumite practici sadomasochiste care au dus la o condamnare pentru loviri sau alte violențe, și a căror violență neobișnuită a fost subliniată de către Curte; *Soros împotriva Franței*, 2011, pct. 58; *Saciaruk împotriva Lituaniei*, 2024, pct. 158, cu referire la votul unor membri ai Parlamentului în locul altora; *Sakaşvili împotriva Georgiei*, 2024, pct. 152, având ca obiect primul proces penal pentru abuz al autorității oficiale îndreptat împotriva unui fost șef de stat în legătură cu o faptă comisă în timpul mandatului și în exercitarea puterii discreționare). Atunci când instanțele interne sunt chemate să interpreteze pentru prima dată o dispoziție de legislație penală, interpretarea domeniului de aplicare al infracțiunii care a fost conformă cu esența acestei infracțiuni trebuie, de regulă, să fie considerată ca previzibilă (*Jorgic împotriva Germaniei*, 2007, pct. 109, în care reclamantul era prima persoană care urma să fie condamnată pentru genocid în temeiul unei dispoziții din Codul penal). Chiar o interpretare nouă a domeniului de aplicare al unei infracțiuni existente poate fi previzibilă în mod rezonabil în lumina art. 7, cu condiția ca aceasta să fie rezonabilă din perspectiva dreptului intern și concordantă cu substanța infracțiunii (a se vedea, pentru o interpretare nouă a noțiunii de fraudă fiscală, *Khodorkovskiy și Lebedev împotriva Rusiei*, 2013, pct. 791-821, în care Curtea a reținut că legislația fiscală penală poate fi suficient de flexibilă pentru a se adapta la situații noi fără să devină însă imprevizibilă; *Saciaruk împotriva Lituaniei*, 2024, pct. 156-159, pentru o interpretare nouă a noțiunii de „daune morale majore aduse statului" în măsura în care privește votul pentru un alt membru al Parlamentului). În orice caz, trebuie ca instanțele interne să manifeste o deosebită diligență pentru a clarifica elementele unei infracțiuni astfel încât să o facă accesibilă și compatibilă cu substanța sa (*Parmak și Bakir împotriva Turciei*, 2019, pct. 77).

39. Deși Curtea poate da atenție interpretării doctrinale a legii din perioada relevantă, mai cu seamă atunci când aceasta merge în sensul interpretării judiciare (*K.A. și A.D. împotriva Belgiei*, 2005, pct. 59; *Alimuçaj împotriva Albaniei*, 2012, pct. 158-160), faptul că doctrina interpretează liber un text de lege

nu poate înlocui existența jurisprudenței (*Dragotoniu și Militaru-Pidhorni împotriva României*, 2007, pct. 26 și 43; *Georgouleas și Nestoras împotriva Greciei*, 2020, pct. 64).

40. Dacă, în anumite împrejurări, o îndelungată toleranță față de anumite comportamente, totuși pedepsibile în legea penală, poate duce la o dezincriminare *de facto* a respectivului comportament în anumite cazuri, simplul fapt că alte persoane nu au fost urmărite penal sau condamnate nu poate să absolve reclamantul condamnat de răspunderea penală sau să facă imprevizibilă condamnarea sa din perspectiva art. 7 (*Khodorkovskiy și Lebedev împotriva Rusiei*, 2013, pct. 816-820; *Saciaruk împotriva Lituaniei*, 2024, pct. 153).

41. Atunci când instanțele interne interpretează dispoziții din legislația națională bazate pe dreptul internațional public, acestea trebuie să decidă cu privire la interpretarea de adoptat în dreptul intern, cu condiția ca interpretarea să fie concordantă cu substanța infracțiunii și previzibilă în mod rezonabil la momentul faptelor (a se vedea, de exemplu, noțiunea mai largă de genocid adoptată de instanțele germane și respinsă ulterior de alte instanțe internaționale, cum ar fi Curtea Internațională de Justiție, în *Jorgic împotriva Germaniei*, 2007, pct. 103-116).

42. Curtea a constatat că cerința previzibilității nu era îndeplinită în cazuri de interpretare extinsă a legii penale în defavoarea acuzatului (*in malam partem*), atât atunci când această interpretare rezultă dintr-o reluare imprevizibilă a jurisprudenței (*Dragotoniu și Militaru-Pidhorni împotriva României*, 2007, pct. 39-48) sau constituie o interpretare prin analogie care este incompatibilă cu substanța infracțiunii [de exemplu, condamnarea pentru genocid în *Vasiliauskas împotriva Lituaniei* (MC), 2015, pct. 179-186] și atunci când este vorba despre o interpretare extinsă și imprevizibilă a unei infracțiuni în defavoarea acuzatului, incompatibilă cu însăși esența infracțiunii [*Yüksel Yalçınkaya împotriva Turciei* (MC), 2023, pct. 271; *Navalnyye împotriva Rusiei*, 2017, pct. 68; *Parmak și Bakir împotriva Turciei*, 2019, pct. 76; *Tristan împotriva Moldovei*, 2023, pct. 67]. Curtea poate, de asemenea, sancționa condamnarea pentru o infracțiune care era rezultatul unei evoluții jurisprudențiale consolidate după săvârșirea faptelor respective (de exemplu, infracțiunea de complicitate din exterior cu o asociație de tip mafiot în *Contrada împotriva Italiei (nr. 3)*, 2015, pct. 64-76), sau o condamnare în baza unei dispoziții neclare din dreptul intern care a generat interpretări divergente (*Žaja împotriva Croației*, 2016, pct. 99-106). În legătură cu aceasta, o jurisprudență inconsecventă este lipsită de precizia necesară pentru a evita orice risc de arbitrar și a permite justițiabililor să prevadă consecințele acțiunilor lor (*ibidem*, pct. 103).

43. Faptul că un jurat este răspunzător cu analizarea unei cauze și cu aplicarea legislației penale nu înseamnă că efectul legii este imprevizibil din perspectiva art. 7 [*Jobe împotriva Regatului Unit* (dec.), 2011]. A conferi o putere discreționară unei curți cu juriați pentru a aplica legea la faptele din speță nu este în sine incompatibil cu cerințele Convenției, cu condiția ca domeniul de aplicare a puterii discreționare și modul de exercitare să fie precizate cu suficientă claritate, pentru a garanta protecția individului împotriva arbitrariului [*O'Carroll împotriva Regatului Unit* (dec.), 2005, privind aprecierea de către curtea cu juriați a ceea ce constituie indecență].

3. Cazul special al succesiunii statului

44. Noțiunea de interpretare judiciară se aplică dezvoltării graduale a jurisprudenței într-un stat de drept și într-un regim democratic, dar rămâne la fel de valabil în cazul succesiunii statului. În ipoteza înlocuirii suveranității unui stat cu alta pe un teritoriu sau a unei schimbări de regim politic pe teritoriul național, Curtea a considerat legitim ca un stat de drept să trimită în judecată pe cei care au săvârșit infracțiuni într-un regim anterior; în același mod, nu se poate imputa instanțelor dintr-un astfel de stat, care au succedat celor existente anterior, faptul că aplică și interpretează dispozițiile legale în vigoare la momentul faptelor în lumina principiilor care guvernează un stat de drept [*Streletz, Kessler și Krenz împotriva Germaniei* (MC), 2001, pct. 79-83; *Vasiliauskas împotriva Lituaniei* (MC), 2015, pct. 159]. Acesta este cazul în special atunci când problema în litigiu vizează dreptul la viață, valoare supremă în Convenție și pe scara drepturilor omului la nivel internațional, drept pe care statele

contractante au obligația principală de a-l proteja în temeiul Convenției [*Kononov împotriva Letoniei* (MC), 2010, pct. 241]. Practica unui stat de a tolera sau de a încuraja anumite acțiuni care au fost declarate infracțiuni potrivit instrumentelor juridice naționale sau internaționale și sensul de impunitate pe care o astfel de practică îl insuflă autorilor acestor acțiuni nu împiedică aducerea în justiție și pedepsirea lor [*Vasiliauskas împotriva Lituaniei* (MC), 2015, pct. 158; *Streletz, Kessler și Krenz împotriva Germaniei* (MC), 2001, pct. 74 și 77-79]. Prin urmare, Curtea a constatat că erau previzibile condamnările conducătorilor politici ai RDG și cea a unui polițist de frontieră pentru uciderea unor germani din Est care încercaseră să părăsească RDG între 1971 și 1989 trecând frontiera dintre cele două state germane, condamnări care au fost pronunțate de instanțele germane pe baza legislației RDG după reunificare [*ibidem*, pct. 77-89; *K.-H.W. împotriva Germaniei* (MC), 2001, pct. 68-91]. Curtea a ajuns la aceeași concluzie cu privire la condamnarea unui comandant din armata sovietică pentru crime de război comise în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, pronunțată de instanțele din Letonia după declarațiile de independență ale Letoniei din 1990 și 1991 [*Kononov împotriva Letoniei* (MC), 2010, pct. 240-241].

45. Curtea a considerat, de asemenea, că o condamnare în temeiul legislației Republicii Lituania restaurate era suficient de previzibilă și, prin urmare, în conformitate cu art. 7 din Convenție, în pofida faptului că Lituania nu fusese încă recunoscută ca stat independent la momentul faptelor (*Kuolelis, Bartosevicius și Burokevicius împotriva Lituaniei,*, 2008, pct. 116-122, referitoare la condamnarea conducătorilor ramurii lituaniene a Partidului Comunist al URSS pentru participarea la activități subversive și antistatale în ianuarie 1991).

4. Cazul special al jurisdicției penale universale a statului și legislația națională aplicabilă

46. Condamnarea de către instanțele naționale ale unui stat în temeiul legislației interne a statului poate privi acțiuni săvârșite de persoana în chestiune în alt stat [*Jorgic împotriva Germaniei*, 2007; *Van Anraat împotriva Țărilor de Jos* (dec.), 2006]. Problema competenței extrateritoriale sau universale a instanțelor naționale ale unui stat nu intră în sfera de aplicare a art. 7 [*Ould Dah împotriva Franței* (dec.), 2009], ci a dreptului la o instanță stabilit de lege și consacrat la art. 6 § 1 și la art. 5 § 1 lit. a) din Convenție („detenție legală după condamnarea pronunțată de către o instanță competentă“) (*Jorgic împotriva Germaniei*, 2007, pct. 64-72, referitoare la o condamnare pentru acte de genocid comise în Bosnia și Herțegovina).

47. Totuși, atunci când instanțele naționale ale unui stat condamnă o persoană în temeiul jurisdicției penale universale, aplicarea legislației interne în detrimentul legislației statului în care faptele au fost săvârșite poate fi examinată din perspectiva art. 7. De exemplu, într-o cauză care viza condamnarea unui ofițer mauritan de către instanțele franceze pentru acte de tortură și de barbarie săvârșite în Mauritania (în baza Convenției Națiunilor Unite împotriva torturii), Curtea a considerat că aplicarea legislației penale franceze în defavoarea unei legi de amnistiere mauritane (introdusă înainte de începerea urmăririi penale) nu era incompatibilă cu principiul legalității [*Ould Dah împotriva Franței* (dec.), 2009]. În această privință, Curtea a considerat că „necesitatea imperioasă a interzicerii torturii și a trimiterii în judecată a persoanelor care încalcă această normă universală, precum și exercitarea de către un stat semnatar a jurisdicției universale prevăzute de Convenția Organizației Națiunilor Unite împotriva torturii ar fi lipsite de esență dacă statele ar putea să-și exercite doar competența jurisdicțională, fără a aplica legislația lor. Nu există nicio îndoială că, dacă legislația statului care își exercită jurisdicția universală ar fi declarată inaplicabilă în favoarea unor decizii și a unor legi speciale adoptate de statul unde au avut loc infracțiunile, în efortul de a-și proteja propriii cetățeni sau, după caz, sub influența directă sau indirectă a autorilor infracțiunilor, pentru a fi disculpați, aceasta ar duce la paralizarea oricărei exercitări a jurisdicției universale și ar reduce la zero scopul urmărit de Convenția Națiunilor Unite împotriva torturii“. Curtea a reamintit că interzicerea torturii ocupă un loc primordial în toate instrumentele internaționale privind protecția drepturilor omului și consacră una dintre valorile fundamentale ale societăților democratice.

IV. Principiul neretroactivității legislației penale

A. Considerații generale

48. Art. 7 interzice în mod absolut aplicarea retroactivă a dreptului penal atunci când se face în dezavantajul persoanei acuzate [*Del Río Prada împotriva Spaniei* (MC), 2013, pct. 116; *Kokkinakis împotriva Greciei*, 1993, pct. 52]. Principiul neretroactivității legislației penale se aplică atât dispozițiilor care definesc infracțiunea [*Vasiliauskas împotriva Lituaniei* (MC), 2015, pct. 165-166], cât și dispozițiilor care stabilesc sancțiunile suportate (*Jamil împotriva Franței*, 1995, pct. 34-36; *M. împotriva Germaniei*, 2009, pct. 123 și 135-137; *Gurguchiani împotriva Spaniei*, 2009, pct. 32-44). Chiar după ce a fost aplicată pedeapsa definitivă sau în timpul executării acesteia, interdicția retroactivității pedepselor împiedică pe legiuitor, autoritățile administrative și instanțele să redefinească sau să modifice întinderea „pedepsei" aplicate în defavoarea persoanei condamnate [*Del Río Prada împotriva Spaniei* (MC), 2013, pct. 89, privind o pedeapsă de 30 de ani de închisoare căreia, prin efectul unei schimbări de jurisprudență, nu i se mai putea aplica reducerea pedepsei pentru munca efectuată în detenție, întrucât la momentul când reclamantul a săvârșit infracțiunile perioada maximă de privare de libertate era considerată ca o pedeapsă nouă, independentă, căreia trebuia să i se aplice reducerea pedepsei pentru munca efectuată în detenție].

49. Principiul neretroactivității este încălcat în cazurile de aplicare retroactivă a dispozițiilor legislative la infracțiuni săvârșite anterior intrării în vigoare a respectivelor dispoziții. Este interzisă extinderea domeniului de aplicare al infracțiunilor existente la fapte care anterior nu erau infracțiuni (a se vedea *Kotlyar împotriva Rusiei*, 2022, pct. 28-34, cu privire reîncadrarea acuzațiilor). Cu toate acestea, nu este încălcat art. 7 atunci când faptele respective erau deja sancționate de Codul penal aplicabil la momentul faptelor – chiar dacă acestea erau sancționate numai ca circumstanțe agravante și nu ca o infracțiune distinctă – [*Ould Dah împotriva Franței* (dec.), 2009, cu condiția ca pedeapsa impusă să nu depășească maximul prevăzut de Codul penal] sau atunci când condamnarea reclamantului se întemeia pe dreptul internațional aplicabil la momentul faptelor [*Vasiliauskas împotriva Lituaniei* (MC), 2015, pct. 165-166, unde Curtea a examinat condamnarea reclamantului din perspectiva dreptului internațional în vigoare în 1953, reținând că dispozițiile din dreptul lituanian privind genocidul din 2003 au fost aplicate retroactiv; *Šimšić împotriva Bosniei și Herțegovinei* (dec.), 2012, privind de crime împotriva umanității săvârșite în 1992; *Milanković împotriva Croației*, 2022, pct. 53, în care Curtea a examinat condamnarea reclamantului pentru crime de război, săvârșite în 1991/92, în baza responsabilității sale de comandă]. În această ultimă cauză, cu toate că autoritățile naționale pot adopta întotdeauna o definiție mai cuprinzătoare a unei infracțiuni decât cea enunțată de dreptul internațional (supra, pct. 40), acestea nu pot pronunța *retroactiv* condamnări pe baza acestei noi definiții în privința unor fapte anterioare [*Vasiliauskas împotriva Lituaniei* (MC), 2015, pct. 181, privind condamnarea pentru genocid în baza Codului penal din 2003, pentru fapte săvârșite împotriva membrilor unui grup politic în 1953].

50. Pentru a stabili dacă, în sensul art. 7, o lege adoptată după pretinsa săvârșire a infracțiunii este mai mult sau mai puțin favorabilă acuzatului decât legea care era în vigoare la data pretinsei comiteri a infracțiunii, trebuie să se țină seama de circumstanțele specifice cauzei (principiul concretizării, opus comparării definițiilor infracțiunii *in abstracto*). Dacă legea ulterioară este mai severă decât legea în vigoare la data pretinsei comiteri a infracțiunii, aceasta nu poate fi aplicată. [*Aviz consultativ privind folosirea „referinței generale" sau a tehnicii „legislației prin referire" în definiția unei infracțiuni și standardele comparației dintre legislația penală în vigoare la data comiterii infracțiunii și legislația penală modificată,* (MC), 2020, pct. 88 și 92].

51. Cu privire la severitatea pedepsei, Curtea se limitează la a se convinge că nu a fost pronunțată o pedeapsă mai severă decât aceea aplicabilă la momentul comiterii infracțiunii. Aspectele legate de caracterul adecvat al unei pedepse nu intră în domeniul de aplicare al art. 7 din Convenție. Rolul Curții nu este să decidă durata pedepsei cu închisoarea sau tipul de pedeapsă potrivit fiecărei infracțiuni în

parte [*Hummatov împotriva Azerbaidjanului* (dec.), 2006; *Hakkar împotriva Franței* (dec.), 2009; *Vinter și alții împotriva Regatului Unit* (MC), 2013, pct. 105]. Aspectele legate de proporționalitatea unei pedepse pot totuși să fie examinate din perspectiva art. 3 din Convenție(*ibidem*, pct. 102, cu privire la noțiunea de „pedeapsă vădit disproporționată").

52. În ceea ce privește severitatea pedepsei, Curtea a hotărât, de exemplu, că o detențiune pe viață nu reprezenta o pedeapsă mai severă decât pedeapsa cu moartea, aceasta din urmă fiind aplicabilă în momentul săvârșirii infracțiunii, însă ulterior a fost abolită și înlocuită cu pedeapsa cu închisoarea pe viață [*Hummatov împotriva Azerbaidjanului* (dec.), 2006; *Stepanenko și Ososkalo împotriva Ucrainei* (dec.), 2014; *Öcalan împotriva Turciei (nr. 2)*, 2001, pct. 177; *Ruban împotriva Ucrainei*, 2016, pct. 46]. Curtea a reținut, de asemenea, că nu s-a aplicat retroactiv o pedeapsă mai severă în cazul înlocuirii unei pedepse cu închisoarea cu măsura internării într-o unitate psihiatrică prin aplicarea unei noi versiuni a Codului penal: astfel cum au constatat instanțele naționale, vechiul cod aplicabil la momentul faptelor prevedea deja măsuri la fel de severe ca noile prevederi (*Kadusic împotriva Elveției*, 2018, pct. 71-76; a se vedea, *a contrario, W.A. împotriva Elveției*, 2021, pct.58-60, în care Curtea a concluzionat că arestarea preventivă ulterioară a reclamantului în urma redeschiderii procedurii a echivalat cu o pedeapsă mai severă aplicată retrospectiv). În *Kupinskyy împotriva Ucrainei*, 2022, pct. 64, Curtea a reținut că, refuzând reclamantului posibilitatea reală de a solicita liberarea condiționată, autoritățile naționale i-au înlocuit pedeapsa reductibilă aplicată inițial cu pedeapsa ireductibilă *de facto* și *de jure* a detențiunii pe viață și că, astfel, au modificat sfera de aplicare a pedepsei inițiale în detrimentul reclamantului, impunând o pedeapsă mai severă.

53. Atunci când se stabilește dacă a existat o aplicare retroactivă a unei pedepse în defavoarea inculpatului, trebuie să se țină seama de limitele pedepsei (pedeapsa minimă și cea maximă) aplicabile din fiecare cod penal. De exemplu, chiar dacă pedeapsa impusă reclamantului era cuprinsă în două coduri penale aplicabile potențial, simpla posibilitate ca o pedeapsă mai ușoară să poată fi impusă aplicând o pedeapsă minimă mai ușoară dintr-un cod penal este suficientă pentru a constata încălcarea art. 7 [*Maktouf și Damjanović împotriva Bosniei și Herțegovinei* (MC), 2013, pct. 65-76]. Evaluarea care dintre legile penale este mai îngăduitoare sau favorabilă pârâtului nu depinde de o comparație abstractă a celor două legi penale în cauză. Este esențial dacă, după o evaluare concretă a faptelor specifice, aplicarea unei legi penale mai degrabă decât a celeilalte a creat un dezavantaj pentru pârât în legătură cu pedepsirea (*ibidem,* pct. 69-70; *Jidic împotriva României*, 2020, pct. 85-98).

B. Infracțiunile în formă continuată

54. În cazurile de infracțiuni „în formă continuată" sau „continue" (privind fapte care se întind pe o perioadă de timp), Curtea a precizat că principiul securității juridice cere ca elementele infracțiunii care atrag răspunderea penală a persoanei să fie în mod clar prezentate în rechizitoriu. În plus, decizia pronunțată de instanța națională trebuie, de asemenea, să arate clar că respectiva condamnare a inculpatului este urmarea constatării că elementele unei „infracțiuni în formă continuată" au fost oferite de parchet (*Ecer și Zeyrek împotriva Turciei*, 2001, pct. 33). Curtea a reținut că faptul că instanțele interne au condamnat o persoană pentru o infracțiune introdusă cu ocazia unei reforme a Codului penal, *inter alia* pentru fapte anterioare intrării în vigoare a acestei reforme, încadrate ca infracțiune „în formă continuată" în dreptul intern, nu reprezintă o aplicare retroactivă a legii penale în defavoarea inculpatului [*Rohlena împotriva Republicii Cehe* (MC), 2015, pct. 57-64, privind infracțiunea de rele tratamente asupra unui membru de familie]. Curtea a remarcat că, în conformitate cu legislația internă respectivă, o infracțiune „continuată" se consideră ca o acțiune unică, a cărei încadrare trebuie evaluată în funcție de normele în vigoare la data când s-a încheiat ultima manifestare a infracțiunii, cu condiția ca faptele săvârșite sub imperiul legii anterioare să fie, de asemenea, sancționate în temeiul legii mai vechi. Mai mult, aplicarea de către instanțele naționale a noțiunii de infracțiune „continuată", introdusă în Codul penal înaintea primului act săvârșit de către persoana în cauză, fusese, de altfel, suficient de previzibilă în temeiul dreptului național (*ibidem*, pct. 60-64). Curtea a verificat, de asemenea, dacă pedeapsa aplicată persoanei în cauză pe baza

infracțiunii „continuate“ nu a fost mai grea decât cea care ar fi fost aplicată dacă faptele săvârșite de persoană înaintea reformei legislative ar fi fost apreciate separat de cele săvârșite ulterior (*ibidem*, §§ 65-69).

55. Dimpotrivă, atunci când condamnarea pentru infracțiune „continuă“ nu era previzibilă în temeiul dreptului național aplicabil la momentul relevant și când pedeapsa impusă reclamantului a devenit mai grea în consecință, Curtea a concluzionat că a existat o aplicare retroactivă a legii penale în defavoarea acestuia [*Veeber împotriva Estoniei (nr. 2)*, 2003, pct. 30-39; *Puhk împotriva Estoniei*, 2004, pct. 24-34].

C. Recidivarea

56. Curtea a reținut că examinarea retrospectivă a situației penale anterioare a unui inculpat de către instanțele de fond și de apel, posibilă prin înscrierea în cazierul judiciar a condamnării sale din 1984, nu era contrară art. 7, faptele pentru care a fost urmărit penal și sancționat având loc după intrarea în vigoare a noii legi care prelungește perioada de recidivă [*Achour împotriva Franței* (MC), 2006, pct. 44-61, cu privire la aplicarea imediată a noului Cod penal care prevede un termen de recidivă de 10 ani, în vreme ce vechiul cod în vigoare la momentul săvârșirii primei infracțiuni prevedea un termen de 5 ani, a cărui expirare i-ar fi conferit - în opinia reclamantului - „dreptul de a fi uitat“]. O astfel de abordare retrospectivă este diferită de noțiunea de retroactivitate *stricto sensu*.

V. Principiul aplicării retroactive a legii penale mai favorabile

57. Deși art. 7 § 1 din Convenție nu menționează expres principiul retroactivității sancționării mai favorabile (spre deosebire de art. 15 § 1 *in fine* din Pactul Organizației Națiunilor Unite cu privire la drepturile civile și politice și de art. 9 din Convenția americană privind drepturile omului), Curtea a reținut că art. 7 § 1 garantează nu doar principiul neretroactivității legilor penale mai severe, ci și, în mod implicit, principiul retroactivității legii penale mai favorabile. Acest principiu se transpune prin norma conform căreia, în cazul în care există diferențe între legea penală în vigoare la momentul săvârșirii infracțiunii și legile penale ulterioare adoptate înainte de pronunțarea hotărârii definitive, instanțele trebuie să aplice legea ale cărei dispoziții sunt mai favorabile pârâtului [*Scoppola împotriva Italiei (nr. 2)* (MC), 2009, pct. 103-109, privind o pedeapsă la 30 de ani de închisoare în loc de detențiune pe viață]. În opinia Curții, „aplicarea unei pedepse mai aspre pentru singurul motiv că aceasta era prevăzută la momentul comiterii infracțiunii reprezintă o aplicare în defavoarea inculpatului a normelor ce reglementează succesiunea legilor penale în timp. Acest lucru ar echivala, în plus, cu ignorarea oricărei schimbări legislative favorabile inculpatului intervenite înainte de proces și cu impunerea în continuare de pedepse pe care statul, și colectivitatea pe care o reprezintă, le consideră deja excesive“ (*ibidem*, pct. 108). Curtea a reținut că în Europa și la nivel internațional a apărut treptat un consens în a considera că aplicarea legii penale mai favorabile, chiar adoptată ulterior săvârșirii infracțiunii, a devenit un principiu de bază al legislației penale (*ibidem*, pct. 106). Mai mult, Curtea a constatat că principiul aplicării retroactive a legii penale mai favorabile se aplică nu doar sancțiunii aplicabile, ci și în contextul modificării în privința definiției infracțiunii (*Parmak și Bakir împotriva Turciei*, 2019, pct. 64; *Aviz consultativ privind folosirea „referinței generale” sau a tehnicii „legislației prin referire” în definiția unei infracțiuni și standardele comparației dintre legislația penală în vigoare la data comiterii infracțiunii și legislația penală modificată* (MC), 2020, pct. 82].

58. În *Mørck Jensen împotriva Danemarcei*, 2022, pct. 44-54, reclamantul era condamnat pentru încălcarea interdicției de intrare și de ședere într-o zonă de conflict specială (definită de legislația secundară), care fusese ridicată la momentul soluționării cauzei ca urmare a modificării situației din zona respectivă. Curtea a considerat că legea penală aplicabilă la momentul infracțiunii trebuie aplicată întrucât abrogarea interdicției se datora numai circumstanțelor extrinseci, fără relevanță pentru chestiunea vinovăției. Prin urmare, Curtea a operat o distincție între cauză și jurisprudența privind principiul retroactivității legii penale mai favorabile.

59. Cu toate acestea, un vid legislativ de trei luni între abolirea pedepsei capitale și modificarea în consecință a Codului penal (înlocuind pedeapsa cu moartea cu închisoarea pe viață) nu a oferit reclamantului dreptul la pedeapsa mai favorabilă aplicabilă între timp (*Ruban împotriva Ucrainei*, 2016, pct. 41-46, în ceea ce privește o pedeapsă cu închisoare de 15 ani). Într-o astfel de situație, Curtea ține seama de condițiile în care a avut loc abolirea pedepsei capitale în statul în cauză, în special de faptul că respectivul vid legislativ nu era cu intenție (*ibidem*, pct. 45).

60. Chiar dacă în hotărârea *Scoppola împotriva Italiei (nr. 2)* (MC), 2009, Curtea nu s-a pronunțat în mod explicit în favoarea unui efect retroactiv al modificărilor legislative în beneficiul persoanelor condamnate, aceasta a aplicat principiul retroactivității legii penale mai favorabile față de o persoană condamnată, în măsura în care dreptul național cerea în mod expres instanțelor naționale să revizuiască *din oficiu* o hotărâre de condamnare în cazul în care legea posterioară reducea pedeapsa aplicabilă pentru o infracțiune (*Gouarré Patte împotriva Andorrei*, 2016, pct. 28-36). Curtea a reținut că, atunci când un stat a prevăzut expres în legislația sa principiul retroactivității legii penale mai favorabile, acesta trebuie să le permită cetățenilor săi să exercite acest drept conform garanțiilor din Convenție [*ibidem*, pct. 35; spre comparație și contrast *Artsruni împotriva Armeniei* (dec.), 2021, pct. 47-62, unde s-a considerat că procedurile prin care reclamantul solicita revizuirea pedepsei în

urma unor modificări legislative, nu intrau sub incidența art. 7, date fiind concluziile instanțelor interne].

61. Principiul retroactivității legii penale mai favorabile se poate aplica, de asemenea, la contopirea mai multor condamnări într-un singură (*Koprivnikar împotriva Sloveniei*, 2017, pct. 59).

62. Pentru a stabili dacă o lege adoptată după pretinsa săvârșire a infracțiunii este mai mult sau mai puțin favorabilă acuzatului decât legea care era în vigoare la data pretinsei comiteri a infracțiunii, trebuie să se țină seama de circumstanțele specifice cauzei – principiul concretizării [*Aviz consultativ privind folosirea „referinței generale" sau a tehnicii „legislației prin referire" în definiția unei infracțiuni și standardele comparației dintre legislația penală în vigoare la data comiterii infracțiunii și legislația penală modificată*, (MC), 2020, pct. 86-92; *Cesarano împotriva Italiei*, 2024, pct. 63 și 84].

VI. Art. 7 § 2: principiile generale de drept recunoscute de națiunile civilizate

Art. 7 § 2 din Convenție

„2. Prezentul articol nu va aduce atingere judecării și pedepsirii unei persoane vinovate de o acțiune sau de o omisiune care, în momentul săvârșirii sale, era considerată infracțiune potrivit principiilor generale de drept recunoscute de națiunile civilizate."

Cuvinte-cheie HUDOC

Infracțiune (art. 7-2) - Principii generale de drept recunoscute de națiunile civilizate (art. 7-2)

63. Reiese din *lucrările pregătitoare* ale Convenției că se poate considera că art. 7 § 1 cuprinde norma generală a neretroactivității și că art. 7 § 2 reprezintă doar o clarificare contextuală a părții despre răspundere a acestei norme, adăugat pentru a elimina orice îndoială privind validitatea urmăririle penale de după al Doilea Război Mondial împotriva atrocităților săvârșite în timpul războiului [*Kononov împotriva Letoniei* (MC), 2010, pct. 186; *Maktouf și Damjanović împotriva Bosniei și Herțegovinei* (MC), 2013, pct. 72]. De aici rezultă în mod limpede că autorii Convenției nu au avut intenția să permită o excepție generală de la norma neretroactivității. De altfel, Curtea a declarat în mai multe cauze că cele două paragrafe ale art. 7 sunt legate și este necesar să facă obiectul unei interpretări concordante [*Tess împotriva Letoniei* (dec.), 2008; *Kononov împotriva Letoniei* (MC), 2010, pct. 186].

64. În lumina acestor principii, Curtea a exclus aplicarea art. 7 § 2 unei condamnări pentru crime de război comise în Bosnia în 1992-1993 [*Maktouf și Damjanović împotriva Bosniei și Herțegovinei* (MC), 2013, pct. 72, în care Guvernul a susținut că faptele în cauză constituiau infracțiuni în temeiul „principiilor generale de drept recunoscute de națiunile civilizate" și că norma privind neretroactivitatea pedepselor nu trebuia aplicată] și unei condamnări pentru genocid săvârșit în 1953 [*Vasiliauskas împotriva Lituaniei* (MC), 2015, pct. 187-190]. Cu privire la o condamnare pentru crime de război săvârșite în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, Curtea a considerat că nu era necesar să fie examinată în perspectiva art. 7 § 2, dat fiind că acțiunile reclamantului au constituit o infracțiune potrivit „dreptului internațional" în sensul art. 7 § 1 [*Kononov împotriva Letoniei* (MC), 2010, pct. 244-246, înțeles ca făcând referire la dreptul internațional cutumiar, adică legile și cutumele de război].

VII. Măsuri indicate de Curte în cauze privind încălcarea art. 7 din Convenție

65. În contextul executării hotărârilor în conformitate cu art. 46 din Convenție, o hotărâre în care Curtea constată o încălcare a Convenției impune statului pârât o obligație legală de a înceta încălcarea constatată și de a acorda reparații pentru consecințele acesteia, astfel încât să se restabilească pe cât posibil situația existentă înainte de încălcare. Hotărârile Curții sunt, totuși, de natură declarativă. Astfel, statele contractante care sunt părți într-o cauză sunt libere să aleagă, în principiu, sub supravegherea Comitetului de Miniștri, mijloacele prin care se vor conforma unei hotărâri în care Curtea a constatat o încălcare – inclusiv măsuri generale și/sau, după caz, individuale pe care trebuie să le adopte în ordinea juridică internă –, cu condiția ca executarea să se realizeze cu bună-credință și într-un mod compatibil cu „concluziile și spiritul" din hotărâre [*Yüksel Yalçınkaya împotriva Turciei* (MC), 2023, pct. 404].

66. Totuși, în anumite circumstanțe speciale, pentru a ajuta statul pârât să-și îndeplinească obligațiile care îi revin în temeiul art. 46, Curtea va încerca să indice tipul de măsuri individuale și/sau generale care ar putea fi luate pentru a pune capăt situației care a dus la constatarea unei încălcări. În cazul încălcării art. 7, uneori și în mod excepțional, Curtea a indicat măsuri individuale concrete: redeschiderea procedurii interne, la cererea reclamantului (*Dragotoniu şi Militaru-Pidhorni împotriva României*, 2007, pct. 55, aplicând același principiu ca în cazul în care o persoană a fost condamnată cu încălcarea art. 6 din Convenție); punerea în libertate a reclamantei în cel mai scurt termen [*Del Río Prada împotriva Spaniei* (MC), 2013, pct. 139 și pct. 3 din dispozitiv, după ce a constatat încălcarea art. 7 și a art. 5 § 1 din Convenție]; sau obligația statului pârât de a asigura ca pedeapsa cu detențiunea pe viață aplicată reclamantului să fie înlocuită cu o pedeapsă care să nu depășească 30 de ani de închisoare, conform principiului retroactivității legii penale mai favorabile [*Scoppola împotriva Italiei (nr. 2)* (MC), 2009, pct. 154 și pct. 6 lit. a) din dispozitiv].

Lista cauzelor citate

Jurisprudența citată în prezentul ghid face trimitere la hotărâri sau decizii pronunțate de Curte, precum și la decizii sau rapoarte ale Comisiei Europene a Drepturilor Omului („Comisia”).

Dacă nu se specifică altfel, trimiterea este la o hotărâre pe fond, pronunțată de o Cameră a Curții. Abrevierea „(dec.)” indică faptul că citatul este dintr-o decizie a Curții, iar „(MC)” faptul că respectiva cauză a fost examinată de Marea Cameră.

Hotărârile unei Camere, care, la data publicării prezentei actualizări, nu sunt definitive în sensul art. 44 din Convenție, sunt marcate cu un asterisc (*) în lista de mai jos. Art. 44 § 2 din Convenție prevede: „Hotărârea unei Camere devine definitivă a) atunci când părțile declară că ele nu vor cere retrimiterea cauzei în fața Marii Camere; sau b) la 3 luni de la data hotărârii, dacă retrimiterea cauzei în fața Marii Camere nu a fost cerută; sau c) atunci când Colegiul Marii Camere respinge cererea de retrimitere formulată potrivit art. 43”. În cazurile în care Colegiul Marii Camere acceptă cererea de retrimitere, hotărârea Camerei nu devine definitivă și nu produce așadar niciun efect juridic; hotărârea pronunțată ulterior de Marea Cameră este cea care rămâne definitivă.

Hiperlinkurile aferente cauzelor citate în versiunea electronică a ghidului sunt direcționate către baza de date HUDOC (*http://hudoc.echr.coe.int*) care oferă acces la jurisprudența Curții (hotărâri și decizii pronunțate de Marea Cameră, de Cameră și de Comitet; cauze comunicate, avize consultative și rezumate juridice extrase din Nota de informare privind jurisprudența), precum și la cea a Comisiei (decizii și rapoarte) și la rezoluțiile Comitetului de Miniștri.

Curtea pronunță hotărârile și deciziile în limba engleză și/sau franceză, cele două limbi oficiale ale acesteia. Baza de date HUDOC conține, de asemenea, traduceri ale unor cauze importante în peste treizeci de limbi neoficiale. În plus, include linkuri către aproximativ o sută de culegeri de jurisprudență online, elaborate de terți. Toate versiunile lingvistice disponibile pentru cauzele citate pot fi consultate accesând rubrica „Versiuni lingvistice” din baza de date *HUDOC*, care apare după ce dați clic pe hiperlinkul cauzei.

—A—

A. împotriva Spaniei, nr. 11885/85, decizia Comisiei din 13 octombrie 1986
Achour împotriva Franței (MC), nr. 67335/01, CEDO 2006-IV
Adamson împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 42293/98, 26 ianuarie 1999
Aviz consultativ privind folosirea „referinței generale” sau a tehnicii „legislației prin referire” în definiția unei infracțiuni și standardele comparației dintre legislația penală în vigoare la data comiterii infracțiunii și legislația penală modificată, (MC), Cererea nr. P16-2019-001, 29 mai 2020
Avizul consultativ privind aplicabilitate legislației de limitare a urmăririi penale, a condamnării și a pedepsirii în privința unei infracțiuni care reprezintă, pe fond, un act de tortură (MC), Cererea nr. P16-2021-001, 26 aprilie 2022
Alimuçaj împotriva Albaniei, nr. 20134/05, 7 februarie 2012
Antia și Khupenia împotriva Georgiei, nr. 7523/10, 18 iunie 2020
Arrozpide Sarasola și alții împotriva Spaniei, nr. 65101/16 și alte 2 cereri, 23 octombrie 2018
Artsruni împotriva Armeniei (dec.), nr. 41126/13, 30 noiembrie 2021

—B—

Balsamo împotriva San Marino, nr. 20319/17 și 21414/17, 8 octombrie 2019
Başkaya și Okçuoğlu împotriva Turciei (MC) nr. 23536/94 și 24408/94, CEDO 1999-IV

Bergmann împotriva Germaniei, nr. 23279/14, 7 ianuarie 2016
Berland împotriva Franței, nr. 42875/10, 3 septembrie 2015
Borcea împotriva României (dec.), nr. 55959/14, 22 septembrie 2015
Bosti împotriva Italiei (dec.), nr. 43952/09, 13 noiembrie 2014
Bowler International Unit împotriva Franței, nr. 1946/06, 23 iulie 2009
Brown împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 38644/97, 24 noiembrie 1998

—C—

C.G. și alții împotriva Bulgariei (dec.), nr. 1365/07, 13 martie 2007
C.R. împotriva Regatului Unit, 22 noiembrie 1995, seria A nr. 335-C
Camilleri împotriva Maltei, nr. 42931/10, 22 ianuarie 2013
Cantoni împotriva Franței, 15 noiembrie 1996, Culegere de hotărâri și decizii 1996-V
Çelikateş și alții împotriva Turciei (dec.), nr. 45824/99, 7 noiembrie 2000
Cesarano împotriva Italiei, nr. 71250/16, 17 octombrie 2024
Chauvy și alții împotriva Franței (dec.), nr. 64915/01, 23 septembrie 2003
Ciok împotriva Poloniei (dec.), nr. 498/10, 23 octombrie 2012
Coëme şi alții împotriva Belgiei, nr. 32492/96 și alte 4 cereri, CEDO 2000- VII
Contrada împotriva Italiei (nr. 3), nr. 66655/13, 14 aprilie 2015
Custers, Deveaux și Turk împotriva Danemarcei (dec.), nr. 11843/03 și alte 2 cereri, 9 mai 2006

—D—

Dallas împotriva Regatului Unit, nr. 38395/12, 11 februarie 2016
Delbos și alții împotriva Franței (MC), nr. 60819/00, CEDO 2004-IX
Delga împotriva Franței, nr. 38998/20, 9 iulie 2024
Del Río Prada împotriva Spaniei (MC), nr. 42750/09, CEDO 2013
Dragotoniu și Militaru-Pidhorni împotriva României, nr. 77193/01 și 77196/01, 24 mai 2007

—E—

Ecer și Zeyrek împotriva Turciei, nr. 29295/95 și 29363/95, CEDO 2001-IV
Engel și alții împotriva Țărilor de Jos, 8 iunie 1976, seria A nr. 22

—G—

G. împotriva Franței, 27 septembrie 1995, seria A nr. 325-B
G.I.E.M. S.R.L. și alții împotriva Italiei (fond) (MC), nr. 1828/06 și alte 2 cereri, 28 iunie 2018
Gabarri Moreno împotriva Spaniei, nr. 68066/01, 22 iulie 2003
Galan împotriva Italiei (dec.), nr. 63772/16, 18 mai 2021
Gardel împotriva Franței, nr. 16428/05, CEDO 2009
Garofalo și alții împotriva Italiei (dec.), 47269/18 și alte 3, 21 ianuarie 2025
Georgouleas și Nestoras împotriva Greciei, nr. 44612/13 și 45831/13, 28 mai 2020
Gestur Jónsson și Ragnar Halldór Hall împotriva Islandei (MC), nr. 68273/14 și 68271/14, 22 decembrie 2020
Giza împotriva Poloniei, nr. 48242/06, 13 iulie 2010
Glien împotriva Germaniei, nr. 7345/12, 28 noiembrie 2013
Göktan împotriva Franței, nr. 33402/96, CEDO 2002-V

Gouarré Patte împotriva Andorrei, nr. 33427/10, 12 ianuarie 2016
Grava împotriva Italiei, nr. 43522/98, 10 iulie 2003
Gurguchiani împotriva Spaniei, nr. 16012/06, 15 decembrie 2009

—H—

Haioun împotriva Franței (dec.), nr. 70749/01, 7 septembrie 2004
Hakkar împotriva Franței (dec.), nr. 43580/04, 7 aprilie 2009
Hogben împotriva Regatului Unit, nr. 11653/85, decizia Comisiei din 3 martie 1986, Decizii și rapoarte 46
Hummatov împotriva Azerbaidjanului (dec.), nr. 9852/03 și 13413/04, 18 mai 2006

—I—

Ilnseher împotriva Germaniei (MC), nr. 10211/12 și 27505/14, 4 decembrie 2018

—J—

Jamil împotriva Franței, 8 iunie 1995, seria A nr. 317-B
Jasuitis și Šimaitis împotriva Lituaniei, nr. 28186/19 și 29092/19, 12 decembrie 2023
Jendrowiak împotriva Germaniei, nr. 30060/04, 14 aprilie 2011
Jidic împotriva României, nr. 45776/16, 18 februarie 2020
Jobe împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 48278/09, 14 iunie 2011
Jorgic împotriva Germaniei, nr. 74613/01, CEDO 2007-III
Jussila împotriva Finlandei (MC), nr. 73053/01, CEDO 2006-XIV

—K—

K.-H.W. împotriva Germaniei (MC), nr. 37201/97, CEDO 2001-II
K.A. și A.D. împotriva Belgiei, nr. 42758/98 și 45558/99, 17 februarie 2005
Kafkaris împotriva Ciprului (MC), nr. 21906/04, CEDO 2008
Kadusic împotriva Elveției, nr. 43977/13, 9 ianuarie 2018
Khodorkovskiy și Lebedev împotriva Rusiei, nr. 11082/06 și 13772/05, 25 iulie 2013
Kokkinakis împotriva Greciei, 25 mai 1993, seria A nr. 260-A
Kolk și Kislîi împotriva Estoniei (dec.), nr. 23052/04 și 24018/04, 17 ianuarie 2006
Kononov împotriva Letoniei (MC), nr. 36376/04, CEDO 2010
Koprivnikar împotriva Sloveniei, nr. 67503/13, 24 ianuarie 2017
Korbely împotriva Ungariei (MC), nr. 9174/02, CEDO 2008
Kotlyar împotriva Rusiei, nr. 38825/16 și alte 2 cereri, 12 iulie 2022
Kuolelis, Bartosevicius și Burokevicius împotriva Lituaniei, nr. 74357/01 și alte 2 cereri, 19 februarie 2008
Kupinskyy împotriva Ucrainei, nr. 5084/18, 10 noiembrie 2022

—L—

Lawless împotriva Irlandei (nr. 3), 1 iulie 1961, seria A nr. 3
Liivik împotriva Estoniei, nr. 12157/05, 25 iunie 2009

Longo împotriva Italiei (dec.), nr. 35780/18, 27 august 2024
Lukanov împotriva Bulgariei, nr. 21915/93, decizia Comisiei din 12 ianuarie 1995, Decizii și rapoarte 80

—M—

M. împotriva Germaniei, nr. 19359/04, CEDO 2009
Maaouia împotriva Franței (MC), nr. 39652/98, CEDO 2000-X
Maktouf și Damjanović împotriva Bosniei și Herțegovinei (MC), nr. 2312/08 și 34179/08, CEDO 2013
Milanković împotriva Croației, nr. 33351/20, 20 ianuarie 2022
Monaco împotriva Italiei (dec.), nr. 34376/13, 8 decembrie 2015
Montcornet de Caumont împotriva Franței (MC), nr. 59290/00, CEDO 2003-VII
Morabito împotriva Italiei (dec.), nr. 58572/00, 7 iunie 2005
Mørck Jensen împotriva Danemarcei, nr. 60785/19, 18 octombrie 2022
Mucci împotriva Italiei, nr. 33632/96, decizia Comisiei din 4 martie 1998

—N—

Navalnyye împotriva Rusiei, nr. 101/15, 17 octombrie 2017
Norman împotriva Regatului Unit, nr. 41387/17, 6 iulie 2021

—O—

O'Carroll împotriva Regatului Unit, nr. 35557/03, 15 martie 2005
Öcalan împotriva Turciei (nr. 2), nr. 19681/92, 5 iunie 2001
Ooms împotriva Franței (dec.), nr. 38126/06, 25 septembrie 2009
Orlen Lietuva Ltd. împotriva Lituaniei, nr. 45849/13, 29 ianuarie 2019
Ould Dah împotriva Franței (MC), nr. 13113/03, CEDO 2009

—P—

Paksas împotriva Lituaniei (MC), nr. 34932/04, CEDO 2011
Pantalon împotriva Croației, nr. 2953/14, 19 noiembrie 2020
Parmak și Bakır împotriva Turciei, nr. 22429/07 și 25195/07, 3 decembrie 2019
Payet împotriva Franței, nr. 19606/08, 20 ianuarie 2011
Penart împotriva Estoniei (dec.), nr. 14685/04, 24 ianuarie 2016
Perinçek împotriva Elveției (MC), nr. 27510/08, CEDO 2015
Pessino împotriva Franței, nr. 40403/02, 10 octombrie 2006
Platini împotriva Elveției (dec.), nr. 526/18, 11 februarie 2020
Plechkov împotriva României, nr. 1660/03, 16 septembrie 2014
Polednová împotriva Republicii Cehe, nr. 2615/10, 21 iunie 2011
Porsenna împotriva Maltei (dec.), nr. 1109/16, 22 ianuarie 2019
Previti împotriva Italiei (dec.), nr. 1845/08, 12 februarie 2013
Puhk împotriva Estoniei, nr. 55103/00, 10 februarie 2004

—R—

Radio France și alții împotriva Franței (dec.), nr. 53984/00, CEDO 2004-II
Raimondo împotriva Italiei, 22 februarie 1994, seria A nr. 281-A
Renna împotriva Franței, nr. 32809/96, decizia Comisiei din 26 februarie 1997
Rohlena împotriva Republicii Cehe (MC), nr. 59552/08, CEDO 2015
Rola împotriva Sloveniei, nr. 12096/14 și 39335/16, 4 iunie 2019
Ruban împotriva Ucrainei, nr. 8927/11, 12 iulie 2016

—S—

Sakașvili împotriva Georgiei, nr. 6232/20 și 22394/20, 23 mai 2024
Saciaruk împotriva Lituaniei, nr. 39300/18, 23 aprilie 2024
S.W. împotriva Regatului Unit, 22 noiembrie 1995, seria A nr. 335-B
Sergey Zolotukhin împotriva Rusiei (MC), nr. 14939/03, CEDO 2009
Scoppola împotriva Italiei (nr. 2) (MC), nr. 10249/03, 17 septembrie 2009
Scozzari și Giunta împotriva Italiei (MC), nr. 39221/98 și 41963/98, CEDO 2000-VIII
Sidabras și Džiautas împotriva Lituaniei(dec.), nr. 55480/00 și 59330/00, 1 iulie 2003
Šimšić împotriva Bosniei și Herțegovinei(dec.), nr. 51552/10, 10 aprilie 2012
Sobacı împotriva Turciei, nr. 26733/02, 29 noiembrie 2007
Société Oxygène Plus împotriva Franței (dec.), nr. 76959/11, 17 mai 2016
Soros împotriva Franței, nr. 50425/06, 6 octombrie 2011
Stepanenko și Ososkalo împotriva Ucrainei (dec.), nr. 31430/09 și 29104/11, 14 ianuarie 2014
Stoica împotriva Franței (dec.), nr. 46535/08, 20 aprilie 2010
Streletz, Kessler și Krenz împotriva Germaniei (MC), nr. 34044/96 și alte 2 cereri, CEDO 2001- II
Sud Fondi și alții împotriva Italiei (dec.), nr. 75909/01, 30 august 2007
Sud Fondi și alții împotriva Italiei, nr. 75909/01, 20 ianuarie 2009
Szabó împotriva Suediei (dec.), nr. 28578/03, CEDO 2006-VIII

—T—

Tess împotriva Letoniei (dec.), nr. 19363/05, 4 ianuarie 2008
Timofeyev și Postupkin împotriva Rusiei, nr. 45431/14 și 22769/15, 19 ianuarie 2021
Total S.A. și Vitol S.A. împotriva Franței, nr. 34634/18 și 43546/18, 12 octombrie 2023
Tristan împotriva Moldovei, nr. 13451/15, 4 iulie 2023

—U—

Ulemek împotriva Serbiei (dec.), nr. 41680/13, 2 februarie 2021
Uttley împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 36946/03, 29 noiembrie 2005

— V —

Valico SLR împotriva Italiei (dec.), nr. 70074/01, 21 martie 2006
Van Anraat împotriva Țărilor de Jos (dec.), nr. 65389/09, 6 iulie 2006
Van der Velden împotriva Țărilor de Jos (dec.), nr. 29514/05, CEDO 2006-XV
Varvara împotriva Italiei, nr. 17475/09, 29 octombrie 2013
Vasiliauskas împotriva Lituaniei (MC), nr. 35343/05, CEDO 2015

Veeber împotriva Estoniei (nr. 2), nr. 45771/99, CEDO 2003-I
Vikulov și alții împotriva Letoniei (dec.), nr. 16870/03, 23 martie 2004
Vinter și alții împotriva Regatului Unit (MC), nr. 66069/09 și alte 2 cereri, CEDO 2013

—W—

W.A. împotriva Elveției, nr. 38958/16, 2 noiembrie 2021
Welch împotriva Regatului Unit, 9 februarie 1995, seria A nr. 307-A

—X—

X împotriva Țărilor de Jos, nr. 7512/76, decizia Comisiei din 6 iulie 1976, Decizii și rapoarte 6

—Y—

Yildirim împotriva Italiei (dec.), nr. 38602/02, CEDO 2003-IV
Yüksel Yalçınkaya împotriva Turciei (MC), nr. 15669/20, 26 septembrie 2023

—Z—

Žaja împotriva Croației, nr. 37462/09, 4 octombrie 2016